

گلشنِ حیات

Ketabton.com

بهارِ گلشنِ حیات

اظہارِ اللہ اظہار

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-

*Pher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000*

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

کاہنہ دکل پیہ لاس کبی خونده کوی

اظهار الله اظہار

سنہ یکہ اف رائٹرز (رجسٹرڈ) پبلیشر (پاکستان)

د اشاعت حق محفوظ دے

انتساب

د هاڅي دروند پلار په نامه چې وائي
"د محبت زخمي نه لا بنگاره شي
پوهه چې خومره حجابونه راوړي"

***

د خوږې مور ښي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رښ دې ودان کړه زما هرڅه ته ځي

***

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رښ ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

له دا زما د والد صېب پروفېسر انعام الله جان قېن صاحب شعر د
چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون کله بېلتون" کې چاپ دے.
اظهار

کتاب : کابني دگل په لاس کېږي خوند: ځکوي
شاعر: اظهار الله اظهار
پاښتل: محمد فرېم انصاري
ترتيب: محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب
اهتمام: پروفېسر شوکت الله حق، محمد داؤد کمال
پروفېسر ښک: نوشاد حکيم، پروفېسر سيد ايوب شاه
روڼې اشاعت: ۱۵ اگست ۲۰۰۰
پريس: انصاري پرنټنگ پريس محله جتکي پېښور
کتابت: ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قيمت: ۱۰۰ روپۍ

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانگه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون: ۲۴۰۳۰۵

هایکو تہروتنی او نیوکی

دِ هایکو ساخت او هیئت خه دے. کومو معروضی حالاتو او نفسیاتی عواملو زبې وې ده. خه تاریخ، ثقافتی او ساجی پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنگه او له کومه راغلي ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دے پاتې شوی. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به یې بوستونکي د تکرار د بې خوندي او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. گڼې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو پرمې مجموعه "راته غورېدونو کښې بگلې شېرنگوي" کښې چاپ شوی دے. باید چې اوس ته شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد اياز غزل صېب تفسیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د ښائتونو د صحرا ورېځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کښلې هواروې شي. ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په ټیکنیک خه تحقیقی مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جابج اختل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو خه فني او ټیکنیکي اړخونه هم په گوته کړم. ولې حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضونه زیات هېڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کښې چې گڼې زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقی لیک نه دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راټپې شوي دي هغوکښې سنجیده او غېر سنجیده هر دوه قلمه ذهني رویو برخه اختلې ده. دې لړ کښې چې غېر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبيت او بې علمۍ باندې مینې یې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه او باسېم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف څنډه ده بلکې د نا اهلۍ د ټپو په هڅه کښې د ټپې په اوږدو د ټوپک اړغودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لاري هوارول دي. البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

رد عمل بنکاره کړو - د مثال یو څو نمونې دا دي:

"چاڼ تک اس بات کا تعلق به که ټپ شاعر کو مارتابه
اور اسکو گمانی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو بے کی
وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"

دوہمہ حوالہ:

"مون خلق خوبہ نوم سړه یو او د ټپې د خالق
نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کارخه دے چې په
ټپه خپل وخت خرابوي. خنې خلق خو تردې پورې
واړي چې ټپه شاعر ورکوي او هائیکو یې را ژوند
کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته
صرف او صرف د خپل ځان غم په غم کړي دي۔"

د حېرانسټا خبره دا ده چې گران تنقید کوونکو ښاغلیو
اخر څنگه دا فرض کړه چې گنې اظهار الله اظهار په فای ژوند
کې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف اوسر
دو مره و چې هائیکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نهي نه
کوي او خود نمایی چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هائیکو
کې د تسکین موندلو زیاتی موقې په لاس وړي گنې نو
دغه معترضین دي پخپل گروان کې سر دته کړي او اوږدې
واړي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم
نثر، غزل، هائیکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیرہ لیکي نو

چې جائزه یې واخستل شي. خوله هر څه نه وړاندې زه
ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره گذارش کول غواړم چې د
کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل
مضمون "هائیکو د پښتو ادب کېس وټ" کې ورکړي دي هغه
دې لازمي اولوي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا
بې حایه گردان نه کوي گنې نو او دې ښایي چې زه په خپلو
انتقادي معروضاتو کې په کوم کوم مقام تیندک شوه یا
په کومو کومو ځایونو کې تېر وکړم - زه نقد ښاغلی
ازاد اشغری صېب په دې باب کې لیکي۔

"راڼه غوږ ونو کښې بنگرې شپږ گوي، نوم هم
ښایسته او د ټاټل کېت اپ هم ښایسته ..... د
اکثر و ملګرو نه چې ما کوي تبصرې پرې ولوستې
یا واوږدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو
دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په
غور ولوسته شي نو په دې کې ددغو ښاغلیو
معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته۔"

ما په خپل ذکر کړي شوي مضمون کې د حقیقت څرګند
کړی وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هائیکو شاعر ژوند
او معلوم وي۔"

لهذا گڼو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کې سنجید او طنزیه

هغه به گڼي د پښتو د ادب پنگه او د پښتنو د اجتماعي ژوند
سرمایه نه شي تسليمولې بلکې پښتانه به يې په دې سبب
رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي خلک نو دا دې
خلو خپلو علاقه او وطنونو ته واپس کړي شي که هر
څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو
او مذهبي، سمايي او نفسياتي رويو انگازې ولې نه راپورته
کېږي. خداي دې نه کړي که چېرې داسې اوشي نو د پښتو
ادب په لمن کې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږه
پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبي جولي دې د ادب د
دې رنگا رنگ اصنافو د سپردو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کې
بيخه اخلي او د قايي ترقي په هلوځلو کې هم خپل ځانته
حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کې د اعتراض څه کښائ د
ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل
ځان غم په مخه اختو کې د زمکې او اسمان فرق دے.
نوستونکي دې اوس په خپله انصاف او کړي چې د پښتو ژبي
او ادب د ترقي غوښتونکي ښاغلي معتريفين دي که
اظهار الله. اظهار.

راقم المحروف ليکلي وو

"تهېي صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړي چې
هاينکو په اخلاقي تناظر کې د دنيا د هرې

ژبي، ادب او طبقي سترگې ځان ته را اړولي دي.
ددې خبرې په ترڅ کې ښاغلي اسير منگل ليکي:
"په نې صرف علاقائي يا پښتو ادب کو متاثر کړاې چې
هاينکو کې عالمي پذيرائي شوې ده. ميرے خيال میں ہے کہ
جو عالمي پذيرائي شوې ده ايشياء کے کسی اور صنف
کو نصيب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین
نے زیادہ تحقیق ہے پرکړې ده اور اس صنف پر جامع
کتايب لکھ کر عالمي ادب سے اس صنف کو روشناس کړا
يې ده"

د ترجيحي د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منگل کوي. هغه
زما په مضمون کې يوځای هم موجود نه دے او نه ما
دا دعوي کړې ده چې ټپي ته په عالي سطحه توجه نه ده
شوې. مقصد يې دا و چې هاينکو د دنيا په هره ژبه کې
رواج موندلے دے او هره ژبه کې ليکلي کېږي او ټپه
د بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابي
يا هندکو کې ليکلي شوي ده. او هغه هم د بنيادي ساختياي
تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلي اسير منگل
اتفاق نه لري نو بيا دې ماته په انګرېزي، اطالوي، فرانسوي،
جرمني، روسي، چيني، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو
او وړو ژبو کې ليکلي شوي يوڅو ټپي او ښايي ولې دې

برسوں ہائیکو : دنیا پہ ہر شے کبھی ایک شے دو
 او ایک کبھی : کئی شانوں پہ شے - روا پہ خیال
 بنائے اس کی زمانہ میں وہ دورہ تانے کبھی : کتاو
 ہر ضرورت نہ - سے محسوس کرے او : خجائی خونیا ہفتہ
 عبارتوں پہ دو ستائی : کبھی : شے کئی شے مقصد
 نہ برقی تقویت رسد :

در حقيقت بخش کوي يا بخش کاري د معاشرې د اخلاقياتو د چوکاټ نه د وټلو او د حد د ماتولو لوست جرم دے۔ چې د هوس ناکي، شهوت پرستي او عصمت فروشي، ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نگ لارې خطا کوي او په سړي سترگې توروي۔ بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کېنې توره وېتل زيات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په يوه بي ضرره بېرته کېنې د ژوند وړ بڼه وليدل شي۔ يا د معاشرې بربنډ او لغږ اېښودنې پکښې په داسې هنر او غنډلې شي چې پکښې د لذت پرستي نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصويرونه ښکاره کېنې نو دا به بخش لټون پور نه بلکې د اصلاحې ادب په زمره کېنې راځي۔ ځکه چې د يو شي غلط او سم استعمال د ښه او بد فيصله کوي۔ اوس که يو نازې پرست "پهشتي زبور" ته

”تن اتي اينلا کو ميٽو نڙي هوم ڪٽي ڏيڻ ۾ پڻدي ڪئي
هاڻڪو ڏهاڙي اعليٰ ترين ۾ نڙي ڏي ٻاڳي ڏانهن ڀڄي وڃي
سڄي اتي اينلا کو ميٽو نڙي هوم ڪٽي ڏيڻ ۾ پڻدي
ڪئي هاڻڪو ته بيلو پرنڌو ويٺو مناسب ڏي ڪئي“

وړاندې يکې ۱

”بہ شائد کہی راغلی وہ چہ پیتو شاعری کہی تر
اوسہ و فلی شاعرانہ غلہ بل چاشہ فحش گوئی نہ
وہ کہی - واحد دافق وارہ صنف کے چہ خفی دیکو نکلو دہ
فحش گوئی و بارہ خاص کرے دہ“

زنده واديش نه غورام جي بناخل مشتاق مجروح دي ڇهه
اعلى و ارفع ادي اعلي باند دي دن غور اوکري . بهر کيف به
ادب کي بخش گوئي واقعي جي د خدائي ور اقدام دے دغه

کوک شاستر وائي نو پڻه دي کڻي به قصور دچا وي (هنذا
دوه څڙونه پڻه دي سلسله کڻي ډېر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اړوچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط
اړوچ اوښي نو ښه خيال به پڻه دي سبب نه غندل کڻي
چي کڻي ناروا اړوچ ورته اوکړي شو بلکي د غلطو اندازو
سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي شتاق مجروح چي د راقم الحروف پڻه کومو
هايکو باندې د بخش گوښي تهمت لگولې دے د نموني پڻه
ډول ترې يو دوه هايکو وړاندې کڻي.

واده کڻي پام کوه ناوخته نه کړي

چي استعمال کڻي ئي اوبه نه راځي

نو د کوهي ټولي چيني اوچي شي

زه نه پوهېږم چي آخر کوم داخلي انتشار ښاخلي دي
کچي بحث ته را اوارولو چي نقل کړي شوي هايکو کڻي
غماشي ده - چي نه ئي لفظياتو کڻي د هوسناکۍ څه ترغيث
شته اونه ئي معني د شهوانيت چغلي خوري البته څرگنده
پکښي د خاتم الانبياء عليه السلام د وينا دا مفهوم دے چي نېغ
دي بالغ شي نو واده ورله اوکړه - ځکه چي زما پڻه خيال
ورستو ترې کڻي پيچيدکه هم پيدا کېدے شي.
بله هايکو :-

کڻي له سر راوپه ناداني کڻي
کړک چي د کوي چرکي نه ماتېږي
ورله پڻه پوزه کڻي بڼه ورکوي

چي پکښي د جرم اوسنا قانوني اړخ پڻه تشليي امتداز
کڻي وړاندې شوے دے اودا حکمت پکښي بيان شوے
دے چي پڻه بڼو پرې نه دي ستول پکار کڻي نو مازغه ئي
خرابېدے شي - خو ښاغلي شتاق ته پکښي ښکاره غماشي
ښکاري اوس دي لوستونکي پخپله اوداي چي غماشي زما پڻه
هايکو کڻي ده کنه د ښاغلي معترض پڻه ذهن کڻي.

بحر تقدير که زما پڻه هايکو کڻي د جاياتي حياتو د
ادراک او اظهار سره سره د غماشي عناصر پڻه لاشعوري
توکه هم راځي وي نو استغفرالله خداے ته ئي دي توبه
وي. بلکي زه د دا رنگ هايکو د *Pisone* کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي شتاق مجروح صېب دا دعوي ښيي ئي
ځايه ده - چي کڻي پڻه پښتو کڻي د فلسفي شاعرانو نه علاوه
بل چاغماشي نه ده خوره کړي مگر هايکو کڻي داسي
کڻي.

زه پوښتنه کوم چي ايا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر و او که نه ، که جواب ئي نفې کڻي وي نو بيا د هغوي
پڻه شاعري کڻي چي کومي ناروا شوخي او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئي ښاخلي ويغيندو *Defend* کولے شي.

دو ٻه خبره دا ده جي بناغلي مشتاق جي ڏهڻي ڏيکاري
نه صرف قابل دے. بلڪي وکالت جي هم کوي زما ٻه خيال يا
خوگنهي هغوي فقط نفس گشي او برگزیده ٽپي اوربدي او
لوسلي دي او يا گنهي ڏهڻي فحاشي ورته فحاشي نه ٻڪاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد ٻه مصداق د بناغلي ٻه خدمت
کني دا خو ٽپي ورايندي کني دي صراحت سره جي
دا چرته اخوا د بخوا ٽپي هم نه دي بلڪي ڏهڻي ٽپي
مشهوري او معروف ٽپي دي جي مڻند و مطبوعه ٽپو
کني شمير لکيني.

يا قربانه :

ٻه ما دي خبته نغاره کڙه
ورکله غمه شاه جي شملو له به درتله
جي خوله جي اخلي بم الله کڙه
پريان پري ناست دي اشي به شي مينه
اسمان له ستور و غاره ورکڙه
ماله جي ننگه اشتاغب نه راكوينه
سورے سورے پگولوراشي

جي پرهارونه دي گندوم خوله درکومه
دا د رشو نه چونگ دے. هيله نرم جي بناغلي مشتاق
سره به دي ٽپو ٻه صفائي کني گني تاويلات او توبيهات
وي گني نو دا به مڻي جي ٻه ڏهڻي ٽپه کني صرف فلسفي

شاعرانو بخش گويي نه ده کڙي بلڪه ڏهڻي ٽپي کلاسک او
کلاسيکي دواڙه قلمه شاعرانو ته ددغه اعزاز ٻه سر
دے. او دا جي ٽپه هم د فحاشي ڏهڻي نه ٻه ڏهڻي ٽپي شوي.
اصل کني جاليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا
اڀرونه دي خو مڻي جي يوه ده يعني جنس. اوس که ڏجنس
صحت مند اڀر واخله شي. نو د جبال احساس به پيدا
کني اوکله نه رڻخور اڀر جي موضوع جوڙه شي نو فحاشي
ٻه تري سازين. دغه وجه ده جي د جذباتو ٻه غورڻڪ
کني خاني وقت ٻه دواڙو کني د امتياز کڙه رابنڪل گدانه
شي. ٻه داسي نازکو مرحلو کني ذهن د هر قلمه الائنس
نه ٻه سائل پکار وي گني نو داسي حالتونه به رابنڪل کڙه
لک جي بناغلي معترض ورسره مخ شوي دے.

ڏاڻي اينه کوهائيو ليکونکي بناغلي مشتاق دا هم يکي
”زمونن ڏهڻي نوو ليکونکيو د هائيو طرف ته
مخه کڙي ده او پکار هم ده د هني وجه چا کٽر
اسرار صاحب دا بيانوي جي ٻه ڏهڻي ٽپي زمونن
متقد مينو دومره خه ويلي دي جي اوسنو ليکونکيو
ته جي خه پڙهيني نه دي نو هڪه دوي ٻه دي
نو وارد صنف کني د ليکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وايي جي هائيو ليکونکي مانه
ٽول سائيو ٻڪاري زما يو بل ملگر وايي جي

سڀيه وٺي ڏاڍي اصنافو قات راغلي ڏس ڇڏي
اوس ڏڄاڀاڻي صنف نه کار اخست ڪن ٿا. چاربهه
مڙه شوي ده، رباڻي نشته، قصيد ڇٽي دي
پڪار ده ڇي زمونڻ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي ڪري اوڪه خامخاڀه دي اصنافو ڪنڀي طبع
ازماڻي نه شي ڪول نوڏ پڻتو خالص خپل صنف
ٽپه ڇي ڏهاڻڪو نه مختصره هم ده په هغي ڪنڀي
دي طبع ازماڻي ڪوي.

زه خپله هم دا غواڙم ڇي ٽپه دي اولڪي شي خو
په دي ڪنڀي ڇوڪ ڇه ڪول شي ڇي اوس نوڪ ڪول ڏٺي په
مقابله ڪنڀي ڏهاڻڪو تخليق له زياته ترجيح ورڪوي. لهندا
پڪار دي ڇي دي عمل په ورستو دي نفسياتي عواملو او ڏ
عصري غونڊتو ته پام ور اوڪر ڪول شي او بيا دا ڇي لوڪ
تريڪونه په مخالفتون نه مري بلڪي نوره وده او زور موي.
بحر ڪف ڏ بناغلي مضمون نگار ڏ حوال ڏ دي ليک نه قدم
په قدم ڏهاڻڪو صنف سره ڏ هغوي ڏ لاشعور هغه
پٽ عناد راڻر ڪنڀن ڇي ڏ ائي ايندا ڪو ليڪو باعث او
محرڪ گرڇڀڏ ڏس. بيا هم بناغلي مجروح ڇي ڏ محرم ڏاڪٽر
اسرار په حواله ڪوي خبري ڪري دي زه پري اعتماد ڪوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلي ڏاڪٽر اسرار. البته دا
خبره ڇي نو وارد صنف هاڻڪو ته ڏ نو ڏيڪو ڪيو ڪلهه غه

شوي ده. ڇي متقدمينو ورته ڏ وٺلو دپاره هڻ نه دي
پر پڻي اصول غلطه او غب تحقيقي ده او دي حقيقت منلو
نه سترگي پٽول دي. ڇي گڻي ڏ هر دور ڏ ادب خپل تقاضا
اسلوب، ڏڪڻ، نفسيات، حوال ڏ غونڊن ڇي وي.

نن ڇي په ادب ڪنڀي ڏ علامت، سٽيلزم، ترقي پسند
ڏاڏا ازم، تجرديدت او ازاد خيال ڏ تلازي وغيره ڪوم فكري
او ليکنيڪي تحريڪونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ڏ ڪومي ارتقاء او ارتفاع سره هڻ ڪري ڏس
متقدمينو ڏ هغي خوب هم نه و ليدل او ڏ هغوي ڏ
خيال په حاشيه ڪنڀي هم چرته دغه امكانات نه پرڀنڀڊل
زه دامن ڇي زمونڻ ڪلاسيڪي شاعران پڻتو ادب ته
مستقل او پاڇه بنيادونه ورڃنڀلي دي او راتلونڪي ڪول
ته لاري اساني ڪري دي خو دا دعويٰ ڇي گڻي ڏ شعر او ادب
ڏ ارتقاء سفر هغوي ڏ موضوع او فن په اعتبار داسي ڪمال
ته اورسو ڇي بل ڇاته ڏي پڪڻي هڻ نه دي پر پڻي زياته او
سينه زوري ده.

ڏاڪٽر صيب زمانه زيات په دي خبره پوه ڏس ڇي نن
او پروڻ ڪنڀي فرق وي نن ڇي دنيا ڏ ڪومو پڻين سره هڻ
ده او ڪوم نوي نوي علوم او فنون په ڪنڀي متعارف ڪنڀي
يا ڪوم سائنسي ايجادونه او تجربي پڪڻي ڪنڀي هغه ڏ متقدمينو
زمانه ڪنڀي چرته ڏس او چوڻڪي ادب ماضي سره سره ڏ

عصري او زمانې پېښو په نېغ گوټي بډي. (هغه عصري پېښې به تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخاواتېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګڼې نو په معاشره کېنې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د واکټر صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړه نه شي او يو نه ختمېدونکې سمود به چې په اعصابو لکه د خېسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوه زيان ورسوله دے.

د ښاغلي واکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه يکي چې ګڼې د بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازي بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې حقيقته او د شاهدي خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم ناستنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّ نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندل کېږي بلکې ادبي دنيا کې منلې شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب عامر ګمياڼ، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زېږ حسرت او راقم الحرف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترگو کېنې خوب د ګوډر پاتې نشو" چې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ د ورمېښي انعام ستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګوران ښاغلي واکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کوونکيو د ذهني او نفسي کمښتو نه سره سره د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې پټان لمرزې يوه کړې ده چې د هايکو څښتن وګڼي چې وخت په وخت په څه نه څه شکل کېنې کوي. زه مان چې ښاغلي واکټر صېب د ايم. بي. بي. ايس ګڼې ترلاسه کړې ده او سيکټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کېنې يو څانګه ده خودا هم حقيقت کېنې چې ښاغلي واکټر اسرار صېب چرته هم پروفېشنل سايکالوژي نه پياوړې شوه. بلکې د ملازمت دوران کېنې او د ريتارمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو چې چرته عام پريکړې هم نه دے کړې او نه د هايکو د رغورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق ولرے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که ښاغلي د ادب په دې تخليقي صنف کېنې ځان له د ځايه پسېدا کولو خوا هڅې لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خود ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کېنې راځي ځکه چې علت او سبب چې يو او مشترک دے. او که چرې ښاغلي د هايکو سره د سايکو د قافياي د سمون په وجه مزاح پسېدا کول غواړي نو چېرې په ادب ورته زه دا وېشل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کونو دغه وسیله او پي آف فېشن کونکې کېږي او بالفرض
که د مزاج پیدا کولو دغه انداز خپل کړه شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووايي چې د غزل لیکونکي خپل وي د کتل لیکونکي
ول ول وي او د تپې خالق کېږي وي عالي هند القیاس ولي دا
به د مزاج پیدا کولو د پوره پړاو قې حربه او وسیله وي
او هغه مزاج چې نېغ په نېغه د یو انسان یا د یوې طبیعي
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلى او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د اېي اینا کو هاینکو د مضمون نگار
بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې ګڼې چارې ته 'قصیده' ربايي او تپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي چاپاني صنف هاینکو لیکي.
دېرې ځایه په دې چې یو هاینکو لیکونکي هم دا نه
وي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کېږي
طبع آزمایي نه کوي ددې اعتراض نوعیت ټیټې داسې دے که
چې څوک اووايي چې لوبغاړي دي کرکټ، هاګي، جناسټک او
سکواش وغېره نه کوي. بلکې ددې په ځای دې کشتي
میرغې کېږي او ګولي وښه وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هَذَا مَا كُنْزٌ" غونډې د ضمیم تحقیقي کتاب
لیکونکې بناغلي شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

د. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړه چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنگ بناغلي شتاق مجروح د
یو فرمې کردار په خوله کېږي خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشې شوي مجسمه کېږي چې د هاینکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه اووايي زمونږ
قلمي مزاج داسې جوړ شوی دے چې مونږ مړي را ژوندي
کړو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلي داورخان داود په خپل یو مضمون کېږي
د هاینکو او تپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:
"ځنې محققین د تپې د هاینکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي څوکه وکتے شي نو بنیادی لحاظ
سره دې دواړو کېږي د هیئت په لحاظ دېر زیات
فرق دے. هاینکو د چاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د تپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کېږي دے
خو هاینکو کېږي صرف درې مصرعې وي. رومی،
مصرعه کېږي پنځه، دوهمه کېږي اووه او درېمه
کېږي پنځه سوقي اهنگونه وي یعنې دا ټول نظم
او ولس سوقي اهنگونه لري. رومی او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیہ او دوهمه یا منقضي

ي د دوو صوتي اهيگونو هومره د دوي فته
اورده وي يعنې هايگود هيت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوص شرائطو پابنده وي.

د هايگود صوتي اهيگ نظام د بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدې شي

$$\left\{ \begin{array}{l} 5 \\ 14 \\ 5 \end{array} \right. \begin{array}{l} = \text{فعلن فعلن فح} \\ = \text{فعلن فعلن فح} \\ = \text{فعلن فعلن فح} \end{array}$$

خو ددې برعکس د تپې د دوو مصرعو د صوتي
اهيگونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

$$۲۲ = ۱۳ + ۹$$

د پروفېسر صېب فرمودات په سرستړگو خو چېرې
نېکېر تيا کافي په کېنې محوسېږي او يو ځای نيم کېنې په
کېنې د تحقيقي سپرې خلاف د سهولت احساس هم پټا
پټو په کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني
تيسرک سره هم مخ شو دے.

معلومېږي دا چې پروفېسر صېب د هايگود هيتي
ادلون بدلون ساختياقي تبديلي او ټيکنیکي ارتقاء په
نظر کېنې نه ده ساتلې گنې نو هايگود به ي د اوولسو چپو
او ۵ - ۵ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتي تقسيم کېنې نه
داوسله يا ا هم ممکنه ده چې دې سلسله کېنې پروفېسر صېب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيته لري چې د هايگود صنف
نه د يو خاص مکتبه فکر ټاکلې شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. گنې نو د جاپان وېرېنه هايگود کونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کېنې
اهم دے. دغه ترتيب حرف اخر نه دے گنلې او بيا په عالمي
ادب کېنې د يوې مصري 'دوو مصرعو او درې مصرعو هايگو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدې شي پروفېسر صېب ته هغه
د انتقادات قابلي نه وي ښکاره شوې ولې بيا ي هم وضاحت
لازمې پکار دے.

بحر حال پروفېسر صېب چې د هايگو دپاره د بحر متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلې دے او په مثال کېنې ي د هايون صياد
صېب کومه هايگو وړاندې کړې ده. دواړو کېنې هېڅ تړون
او نسبت نشته، هايگو په پښتو ژبه کېنې ده چې د زميه
اوزانو دغې قمونو سره هم اهيگي نه لري او مطلق د
بحر متقارب په بنودې شوي بحر نه مقطع کېږي حکله
چې د پښتو ژبې او هايگو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نه کېږي.
هايگو ده.

هردرې نوم دے

په مينه نه پوهېږي

ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چي فعلن فعلن فع به اصل کښي
پخه نه بلکي شپږ ارکان يا اصوات لري فع به دوو حرکتو
اډانه لري البته چونکي به فع کښي د فني اصطلاح ترغه
سبب خفيف د نو په خاني موقعو پکښي يو حرکت
او غورځښتي خو هميشه داسي نه وي اوس که څوک د
پروفسر سبب به کوته کړي شوي دغه اهنگونه راجمع
کړي نو شمېر به يې اوونئ نه بلکي شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دا ده چي پښتو هايکو د غېر فطري قدغنونه به
غار کښي د لکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
جا پايي ساخت کښي هايکو ليکي که به متوازي الاضلاع
هيت کښي که مردف او مقفي هايکو ليکي که ازادي او
معرا هايکو پابندي پري نه دي لگول پکار ځکه چي پښتو
ژبه يوه داسي ژبه ده چي د وسيع المشربي او وسيع القلي
با وصف غېر فطري اصنافو او هيتونو له په زړه کښي
چرته هم خا نه ورکوي لهذا د هايکو هغه ساخت او
هيت به پاتې کښي چي پکښي د پښتو ژبي د مزاج رعايت
اوساڼ شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلي پرېشان داودزې ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايکو مي ځکه د دري مصرعه ايزو
نظمو په نامه يادي کړې چي دلته هم په هره يوه هايکو
کښي يو پوره مضمون خا نه شو دے"

زه منم چي د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
يو ځانگړې نقطه نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله راڼي
نه ددې غلط فهمي خورېدو اندېښنه ده چي کښي به
هايکو کښي پوره مضمون نه بيانېدې، بلکي هايکو د نيمگو
مضمونونو يو ت او ورک تصوير وي. ممکنه ده چي د
هغوي دا خيال نه وي خو په ليک کښي يې دې طرفته د
پام گرځولو ښکاره احتمال موجود د په دې موقعه به
دا خبره کول هم يې ځايه نه وي چي کښي د هايکو بندي
طور سره د فطرت د مصوري او تصوير کشي نه عبارت
دے دا حقيقت دے چي د تن هايکو کښي ارتقايي مرحلې
تر سره کړي دي او د فطرت د بناښته منظرونو د تصوير
کاري نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعور رانه
انځورونه هم رانکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاج
يې د داسي کڼي اړخيزو نفياتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چي تخليقي امکاناتو يې د ساسي تجربو لاري پرانستې
دي او داسي هله کښي چي په هايکو کښي دي پوره
مضمون يا د موضوع واپړه غوښتي په فني چاپکد سټي
سره هم اهنگ کړې شي. لهذا يوې ښه هايکو کښي د
مضمون د نيمگو تيا خيال سره اتفاق نه شي کېد دے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان سبب دا خبره چي هايکو
ته دري مصرعه ايز نظمونه وايي نو په دې سلسله کښي

عرض دے ڇي هر دري مصره اين نظم هائيگو نه وي حڪه
ڇي د هائيگو خيل داسي ساختيا ڪرڻ وڃي 'نفساقي ماهيتون'
ٽڪنڪي غوڻي ٿي او داخلي اڀر خونه دي ڇي عام دري مصره اين
نظمونه ٿي په اسانه نه ٿي زغملے .

د مڀمني سلسلي شاهين خيال دے ڇي هغوي ٿي
واوري نو دا اطينان ورته اوشي ڇي خبره سرت اورسده
خود هائيگو د اورسده ونه پس ورته داسي محسوس ٿي
ڇي ڇه خبره لاپاڻي ده او يو قسم د تندي او تشنگي
احساس ورته ڪڀري ٿي.

چونڪي مڀمني سلسلي شاهين د روهي سندرو
سلسله ڪڀري په پڻتو ٿي راتو راتو ڪڀري بلا وخت صرف
ڪڀري دے او دغه رنگ دغي خوب اولسي صنف سره ٿي نوره
هم زياته وابستگي او تڙون پيدا شوے دے حڪه ورته
داسي احساس ڪڀري ڪڀري ٿي ڪڀري د هغوي د هائيگولوستو
له هم ٻي خيل ڇي وخت ورڪڙو نو د تندي او نيگهتيا
احساس به ورته بيان ڪڀري او د هائيگو په سلسله ڪڀري
به د خيل زور موقف نه لاس په سر ٿي . حڪه ڇي
ڪوم ٿين ونه عموماً په عادتونو ڪڀري راشي نو بيا زيات
اپيل ڪوي .

بله دا ڇي د هائيگو ٽيڪنيڪ هم ڇهه دا رنگي دے ڇي
ڇي سلسلي شعوري طور سره د 'ايهام' ، 'ابهام' يا اخفا په

درشل ڀر ڀري ڇي د دوستونڪي ذهن پڇيله ددغو سلسلو
ڪري رڳو ڪڀري رايو ڇهه ڪري البته دا رعايت پکڻي لازمي
ساقي ڇي ڇهه داسي ڪڀري توري يا نڪتي پکڻي ڀر ڀري ڇي
په تصوير جوڙو ڪڀري مرستيالي ثابت ٿي . او د مضمون
د نيگهتيا احساس په ورستو اوتنبوي .

په دي ٽي ڪڀري دا خبره هم ڪڀري ٿي ڇي ڇي اصنافو
ته د ڇي خلقو زيات ملان او رجحان وي نوڪه چاته
داسي محسوس ٿي نو ڇهه د فڪر مندي خبره نه ده او
نه يو صنف ته د زياتو ورماتدو نه دا ثابت ٿي ڪڀري
ڇي هغه دي خامخا مافوق الاصناف او ڪڙي . هغه ڪه ته
وي ڪه هائيگو .

بناغي رحمت شاه سائل منب د بناغي اسماعيل گوهر
په شعري مجموعه مڪا (ڇي) د پڻتو ٿي اولهي د هائيگو
مجموعه ده) د هائيگو د صنف خلاف خيل ڪوم خيالات
ڇرڪند ڪري دي . د هغي لب لباب دا دے ڇي ڪڀري اسماعيل گوهر
خيل ڪڀري شاعرانه خيالات په دغه پڀرايه ڪڀري ضائع ڪري دي .
د حبرانتيا خبره دا ده ڇي بناغي سائل اخر دا حڪه مناي
دي ڇي ڪڀري تخليقي روح د يو مخصوص ظاهري ڪاليت پابند
او محتاج وي او ڪه د يو معلوم هيٺ په چوڪاڻي ڪڀري تخليقي
جذب خيل اظهار او ڪڀري يا له ڄاڻ سره د رائج اصنافو
نه بيل ڇهه شڪل راوري نو خيل افاديت به او بيا ٿي .

د سائل صوب خيل ذاتي تاش خو ڪبد ۽ شي خو منل شوء
حقيقت داد ۽ ڇي هر روح د خدا ۽ پاه قدرت د جوسي
خوبنده او انتخاب پخبله کوي نو معقوله خبره دا ده ڇي
هر تخليقي روح دي د خيل نوع فطري امتزاج ته پريغودل
شي گني نو مصنوعي اختلاط به ۽ له برمه او غورخوي.
مقصد دا هم نه ۽ ڇي فني حڪمت عملي نه دي کار نه اختي
ڪبي. بحر حال ڪه يو تخليقي غورخونگ د هائيگو پيرايه
کني ڄان بیکاره کول غواڙي او جبراً ۽ ڇوڪ د غزل
چاربت ي يا ٽپي فارم يا سانچي ته اڀول غواڙي نو داسي غير
فطري او خطرناڪ به وي لکه ڇي د معمول خلاف ماشوم ۽
له ڇه ضرورت نه پاه لوءِ اڀرشن پيدا کولو له ترجيح
ورکي شي.

تخليقي جوهر خو د ملغري پاه مثال د ۽. هغه ڪه هره
پيرايه او هر چرته وي خيل قدر او قيمت نه ورکوي. البته د
جوهر ۽ نظر موجودگي پکني بنيادي شرط د ۽. مشرانو
وڻي دي ڇي لعل پاه اير وکني نه پتپني ڇکه زه دا دعوي
کوم ڇي د اختلافاتو او مخالفتونو ايري به د هائيگو لعل ڪله هم
پت نڪر ۽ شي خو شرط پکني داد ۽ ڇي د هائيگو پهرستو
د يو لوءِ تخليقي روح انگازي راپورته ڪبي. ورسره دا
خبره هم زياتوم ڇي هائيگو شاعرانه خيالات نه ضائع کوي.
بلڪي بقا او دوام ورته ورجيني. ڪه داسي نه وه نو د سائل صوب

د تنقيد نه پس به ڇا هم هائيگو نه وه ليکي خوشتابته شوء
ڇي د خيال لوڙوائ ۽ جذبي افانيت ۽ ڌڻي د نزاکت ادراک
او شعور او د تخليقي د زبانه ڇا وڌون ڇريکي ڪه پاه هر
صنف کني وي د خپلي لاري خندان پخبله لري کوي او
بيا دا هم ده ڇي سپر لے خود خپلو والره رنگونه پاه سبب
سپر لے وي اوس ڪه ڇوڪ وائي ڇي د ڪلاب د ڪل ويدي دي
پاه هر ڪل کني پيدا شي گني نو ڇول ڪلونه پاه د خپلو
همه نڪهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو ڇومره ڇي
خايه به وي.

محترم بنا غل ابا سين يوسفز ڇي پاه خپلي شعري
مجموعي ”غورخونو“ کني ۽ د خولي د خوند د بدللو
دپاره هم يو ٽپي قدر لعل ڇا نه ڇه ورکي ۽ خو
بيا هم د ٽپي د مدافعينو پاه صنف کني او در بدل غواڙي
(اگر ڇي زما پاه خيال پتاهه دوسره قوي صنف د ۽ ڇي د ڇا د هنج
قسمه د دفاع ڇه حاجت ورته نشته)

بنا غل د ورڇ پانڊه مشرق پښور پاه يو ڪالم کني د
”هائيو“ د سرخط لاندې د هائيگو خلاف پاه داسي
استهزائي پيرايه کني خپلي وسوسي ڇرگندوي. ليکي:
”هائيگو کي مٿاس سڄي انڪار نهيس..... ليکن پشتو عوامي
ادب مي اس سے زياده شگفته روح پرور اور پرمغز صنف
سخن ٿي موجود هيء. ٽپي ڪه مختصر ترين پيرائے مي جس

زما ٻه خيال بناغلي اباسين ته ددي خبري علم ضرور
پڪار وڃي ڏاڍا صافو ڏٺا ٻه ورستو يو زوراور تخليقي
قوت موجود وي اوڪله ٻي هم يو صنف ڏ تخليقي جوهر نه
عاري شي هغه ڪه ٻيه، چاربتنه، قصيده او هايڪو وغيره
هر صنف وي بيا خپل وجود برقرار نه شي ساقلي اوس
ڪه ڏيو ڀنٽون شاعر تخليقي زور ٻه ٻيه ڪنبي ٿو ڏند راپيدا
ڪوئي شي نو هم ڏ هئي شاعر ڏ تخليقي قوت نه به اخر بيا
ولي ٻه هايڪو ڪنبي سا اهوئي - ددي باوجود ٻي هنج تخليقي
جبر او غير فطري قدغن پري هم نه وي لکول شوع - بحر
ڪف زه بناغلي اباسين ته داسي گني شمير ٻي ٻه گوته ڪوئي
شم ٻي هنج ادبي بنگلا او عوامي ڪشش پکني نشانه اکر ٻي
شوڪ به ورته هم ڏ ٻي وٺو نه انڪار اونگري. اوس ڪه
محض ڏ ٻي ٻي ٻي ڏ تفوق معيار ڪونه ڪند ٻي نو داسي به

ولي ڪيڊل - مقصد داڇي ۽ تخليق جو هري قوتون و ادب ٻه
هره ڄاڻڪه ڪٻي ۽ ڄاڻ بڪاره ڪولو توان لري - اوس ڪه ڄوڪ
نهر ٻه ڪوته پٽول غواڙي نوڄوڪ به ورته اخر ڄهه اوواڻي -
بناغلي اباسين ٻه ٻه ڪٻي ۽ تغزل ۽ موجودگي دعوي
هم ڪوي ڇي مناسب نه ده - ٻه اصل ڪٻي تغزل ۽ غزل سره تر ٻه
وصف ده ڪه ڇي ڄرنگ ٻه رباعي ڪٻي تربيع ٻه تشبيب ڪٻي
تشبيب او عقد سره ۽ تعقل نسبت وي - هم دغه رنگ ٻه غزل
ڪٻي تغزل وي اوس ڪه بناغلي اباسين دا نه ۽ ٻه غزل غزل ڇي
ٻه ٻه ڪٻي ٽٻ يا ٽٻ وي نو ٻه ٻه سهولت ٻه دا ۽ ٻه
شو ڇي ٻه ٻه ڪٻي ٻي انتها خود والے او شعريت وي - مڪنه
ده ڇي ۽ بناغلي اباسين ٻه دي حقله خپل ڄهه ڄاڻڪه منطق
وي - هڻي ڄوڪه ڄوڪ تغزل ثابتول غواڙي - نو ٻه ڪاڻي
هوا ، چينه ، اواز ، حواڻي او مينه وغيره وغيره ڪٻي به ٻه
هم ثابت ڪري ولي هڻي علي اوفني اعتبار به ورته نصيب
نه شي - بحر حال ۽ بناغلي دي خبري سره خو قطعاً اتفاق
نه شي ڪيڊ ۽ ڇي ۽ هائيڪو دي اومرو دري مصرعي وي - ياد
ڇي هغوئي ۽ هائيڪو هيتي ارتقاء ٻه نظر ڪٻي ساڻي وه - بله
۽ تعجب خبره بناغلي اباسين دا ڪوي ڇي ” ٽه ۹ + ۱۳ ڪي بحر
۾ هوتا ٻه “ ڪيڊ شي ڇي ۽ بحر ونونه ۽ بناغلي مراد ۽
ٽه ٻه سلايونه يا ڇي وي ولي ۽ ادو ٽي روزمره او محاوره
خو دي جملي ڄهه بل تعبير ورتي ڪوي او داغلط فصي

بناڻي ابا سين دَ فيثاغورث پڻ حواله د ۲ (دوو) هندسه
تصديقي ڪئي ده. او د هتي پڻ حايه اطلاق ۾ پڻ شعري اصنافو
ڪپ دے. اوس خدائے دي نڪري ڪه چري داخبره او هنلے
شي نو پستانه به د خپلو ڪٺو شعري او نشري اصنافو نه
لاسونه اوويئي. بناڻے دا هم وايي چي ٽپي له پڻ هائيڪو
طلاق ورڪول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپد اڪڙي
چي اخر هائيڪو ته د ٽپي مٻڙه يا خاوند وٺل ڪومه
هونبيري ده ڪه چي د طلاق د استعمال حق د لاري لاري
ته نه وي حاصل. بله اهمه خبره پڻ ده دي سلسله ڪٽي دا
ده چي ابا سين صباب د تنقيد پڻ جوش ڪيئي اهم هٻڙ ڪري

گمان بنا غلے اباسین خیل کالم کنجی ورا ندی لیکھی!
”ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ مشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا مقل ہو سکتا ہے۔----- ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں۔----- موٹر سائیکل رکشنے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے۔----- ہائیکو
ٹپے کے ہاں جہان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔“

زڪا منم جي تشبيهه چرته هم ٿا مننه وي خواب سين صيب
 جي د شعري اصناف و تقايل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
 تشبيهه راوڀڙي ده - سنجيده ذهنونه به پري ضرور بيد
 وائي - خاصڪريه تشبيهه کٽي جي د متعلقا توکومه سلسله

پرانستلي شوي ده يا کومه تشيالي پدرايه خپله کړې شوي ده د تفصيلاتو باوجود بي حايه او ناقصه ده. خو که چرې له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړ شي نو ښاغلي اباسين به دا حقيقتونه څنگه په شاتمبوي چې د رکشي سفر د موټر ساينکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوگه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر ساينکل کښې نشته. ښاغلي اباسين وايي چې په موټر ساينکل د درېو نه زياتي سوري هم سفر کول شي. او رکشکښې دا گنجائش موجود نه وي. خو ښاغلي دې ماته دا اووايي چې اخرداسې کوم ضرورت د چې په موټر ساينکل د درېو نه زيات کسان سوري او که چرې داسې هم اوښي نو ايا خلقوته به هغه کسان بسوي يا کم از کم اواره گرد نه ښکاري؟ زما په خيال د کالت د ډگرې تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر ساينکل د گنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم د خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلي اباسين ټپه چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلي اباسين دا هم وايي چې هاييکو د ټپې کره مېلنه ده. او مېلمانده څوک د کور مالکان شي جوړول زما په خيال داسې سوچ نه صرف تنگ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلي ثبوت د. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانه ي په خپله توره او په خپله وينه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې د چې يو ځل کوم صنف خپل کړي نو بيا ي نه پردې کوي. اوس که بالفرض ټپه هاييکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلي طرفي وي او دغه رنگ په ټپه نوره هم د قدر وړ او گرځوي. حالانکې حقيقت دا د چې د هاييکو وجود د ټپې دپاره پيراساټ parasite نه د. بلکې هاييکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزله لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه يو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې د ماورن سنسېټي او جديد حياتو په حواله هاييکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسين د ضد هم بڼې بي حايه د چې کښې د ټپې په موجودگي کښې هاييکو خپل ځان ژوند نه شي ساتل په دې حقله د ښاغلي زېږ حشرت دا تجزيه د لوستو جوگه ده. يکي:-

"خه موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو د ژرگه "خريکه" "ترايلي" او هاييکو غوندې نوو صنفونو باندې خپله طبع آزمائي شروع کړې

ده. او ځپلي کله يې توانايي پرې صرف کوي لکيا دي.
دغو اصنافو کښې "خريکه" او "ترايلي داسې و
چې خپل وجود کښې د توانايي د فقدان له سببه
يې په وړاندې سفر جاري ونه ساتل شو
اولاي په سپر کښې پونډې نه ده وېشلي چې
خپل منطقي انجام يا طبيعي مرک سره مخامخ شو
يو اځي "هاينکو" داسې تېر او تند جاپاني صنف
و چې په پښتنه خاوره کښې يې خپلې جرړې
مضبوطې کړې. .... دا جاپاني صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه ورکه حامل وو. ولې
دې په ځانگړو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوتي قلمونه وگلول او نن دغه بوته وده کوي
او د يوې تنه ورې وې شکل اخلي. د پښتنو
سترگو ته يې داسې رنگارنگ کلمونه سپردلي دي
چې بڼا او سيمکار ته يې سترگې پرېښي،^{۱۵}

بڼا ځلي اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا

هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں ہے۔"

مگر ان بڼا ځلي دنته يو وارې بيا تيسدک شوه دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جوار نه راپیدا کېږي
ادب ته شريعت کورې خونې دے او که چېرې د بڼا ځلي دا
ارمان وي چې گټې هغه دي د ادب وړې مفتي او منلې شي نو
بيا پکار نه وه چې ځان ته يې د ادبي مفتي نسبت کېږي و
ځکه چې دغه رنگ انکسار او افتخار دواړه رايو ځاي کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین گڼل کېږي. دا حقيقت دے چې د
اعليٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سپو مفتي مفتي کېدے
نښه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه بڼا ځلي
ددې غلط فهمی ښکار شوه وي او دغه رنگ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزښتوي وي. بيا هم بڼا ځلي
ته دا پته لگېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال مگر ان
بڼا ځلي اباسين لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمايلي دي يا زه چې هر څه فرمايم. هيچرې يې هم او نه
منی. يا دا هم کېدے شي چې بڼا ځلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تائيد ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زه نه پوهېږم چې بڼا ځلي اباسين هايکوت ته
بدعت په کوم خيال وېلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېڅل عمل دے. او هر کله چې هايکو د تخليقي زړه
چاودون رازېږېدے يو ژوندے شعري صنف او گرځېدو

نو بيا ولي بناغلي اباسين چي خيله هم د لغت د حرمت منون
دے دا ناروا خبري کوي خوداسي بنکاري چي په گسارن
بناغلي د بدعت معني په سم ډول نه ده منکشفه شوي
او د تفهيم په سلسله کني د ذهني انقباض او عدم سهولت
بنکار شوي دے.

د ساهو ليکونکو د خپلې ښتم اړېل دوه زرم د روداد
ترخه بناغلي واکور راج ولي شاه خوک صېب دا سوال راوچت
کړو چي لکه څنگه پته په موسيقي کني خپله ځانته يوه
پېژندگلو دري ايا هايکو هم په پښتو موسيقي کني ځانته
يو داسي پېژندگلو او ځانگړې آهنگ راپيداکول شي او
که نه.

د بناغلي واکور صېب په خدمت کني عرض دے چي
موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانگړي دي - عموماً
هنرمندان او نقادان د موسيقي شمار په لطيفو فنونو
کني نه کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
که چري هايکو د موسيقي په زير وېم نغه نغه نه شي نو
بيا هم د هنري په ادبي مقام کني هېڅ کس نه راځي. دويمه خبره
دا ده چي هايکو هم غنايت لے، آهنگ او رد هم دري نو
هېڅ وجه نشته چي سازونو سره دي هم آهنگي پيدا نه
کړي په دي سلسلې کني د بناغلي محمد اياز غزل او بناغلي
شکيل ناياب هايکو د شال په طور وړاندې کېدے شي چي

د زېره رايکو ناي موسيقي د تشب و فراز سره ئي راز و
نياز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق بناغلي واکور راج ولي شاه
خوک د اخیال هم ښکاره کړو چي هايکو په پښتو کني څنگه
خوښېږي او مقبوليت ئي بيا موندلے دے چي په پښتو
اولسي ادب کني د دي سره تره درونکي صنف شته. اوس
تعميقي پکار دے چي هايکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبي نه ورغلي ده. ولي
بناغلي قلندر مومند د دي خيال سره اتفاق او نکرې او
څرگنده ئي کړه چي هايکو د جاپان يو معروف او منلې
شوي شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چي موندې
د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کني د
لتول ضد اوکړو. او بيا په داسي صورت کني چي هېڅ
قرينه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خيال د بناغلي
قلندر مومند راي په دي ډېر کني ښخي درسته ده. ځکه چي
هايکو د جاپان د اوږد نظم هاي کاي نه په تجرباتي بنيادونو
راپيله کړې شوې ده. که چري دا ووېلے شي چي د هايکو
جرړې په هاي کاي کني دي نه چي د پښتو په اولسي
ادب کني نو مناسب به وي ولي بيا هم که په دي سلسله کني
څوک تعميقي کول غواړي نو قدغن پرې نه دے گول پکار.
مکنة ده چي دغه رنگ کني اکشافات مخي ته راشي.

زۀ منم چي د ټپي غند نه کول خپلې تمذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چي داسې به او غواړي خوزۀ دا هم نه غواړم چي هائيگو دي د پښتو په مېله دوسته سيمه بي له خۀ جرړه تمذيبي او بي له خۀ گناه سنگار کړي شي. اول زما خيال ؤ چي د هائيگو او ټپي موازنه او مقابله غېر فطري ده. بيا ئي سوچ او کړوکه چرته به دي بهانه د پښتو تنقيد چولي د بېش بهامغلرو نه ډکېدې شي نو قباحته به کيږي نشته. چونکي د هائيگو په فني او فکري ارتقا ماته خپل مفهوم "د پښتو ادب کمپيوټر هائيگو" کيږي تفصيلي خبرې کړي دي نو بي ځايه به نه وي که د پښتو ټپي په حقله م خۀ اووايم.

دا حقيقت دے چي د ټپي کي توصيفي اړخونه شته خو ځني خويونه ئي داسې هم دي چي د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي خوري. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چي د دوستونکي يا اورېدونکي په وينه کيږي د يکسانيت زهر خوري. او ددغي ډانگورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلي. البته ځني پوهان "يا قربان" د ټپي لازمي جز ونه مني. بحر تقدير ددغي نزاغي اړخ نه يو طرفته دوېده خبره دا ده چي ټولي ټپي په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ کيږي وي او په هېڅ حال کيږي د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتوله. او د خپلو سرونو له جادونه نشي راو تلي چي زما په خيال د ترکييت يو رنځ دے.

بناغله پروفېسر داوړخان داود ليکي:

"د ټپي خپل يو محسوس او محسوس هيت Form بحر يا اهنگ (Rhythm) دے چي په يوه نيمه مصرعه کيږي يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي." نه پوهېږم چي بناغله داود صېب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کيږي "يا قربان" په خۀ معلمت نظر انداز کوي. بحر نوع زۀ منم چي په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کيږي د سمندر بندولو اعجاز دے خودا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنگ جامه اغوستل ئي وظيفه کړي وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئي د ښائت ډگڼو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي سترگي بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنگارنگ جامې واغوندي نو د ژوند شومره سپرلي به ئي ښکلا کانونه کچکول په لاس او درېدل غوره کړي. نو بايد چي د هائيگو منکرين او مخالفين د اصولي سياخونه قطع نظر خپل قيمي وختو بي ځايه د ټپي په وکالت او د هائيگو په مخالفت کيږي نه

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هڅې، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې او کړې چې د فکري رفعت سره سره پکښې په هڅې او ساختيايي سطحې هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خودا کار ډېر رياضت، لوسته سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدای شي چې ځانې پوهاند دا هم اووايي چې د هڅې تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې يو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنگ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لري نه راوړي خو زما په خيال په دې ماوړن اړخ کېنې به دا قسم خيالات محض يوجذباتي رد عمل وي يا دعادي نشيې د اضطراب کوکه به ورته وېل زياته بڼه وي. ماته پته ده چې کاسه په ځانې پړوت وي نو دروند وي خو هوښياران دا هم وايي چې اوبه په ځانې اوږېږي نو ډنډه شي او بيا تخليقي اصناف د کافي د جبرود خاصيت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خويونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختيايي اعتبار هم په ټپه کېنې د بدلون مناسب تعريکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا هڅې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې پېښې مضبوطې کړي. ګڼې نو په بل صورت کېنې به ې ادب پخپله د نامقبوليت فصله واوړوي.

دا هم حقيقت دے چې ځانې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمين کړے دے بلکې ورله ې د يو مستقل صنفې شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بيا ځلې سعيد گوهر ددې فارم او هڅې تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د روميۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعري د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافيه وي. د دويم شعري دواړه مصرعې ې خپلو کېنې هم قافيه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د روميۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دويمه برخه کېنې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترف او هم قافيه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."
مثلاً:

اندېښني مه کوه جانانه

داخو دي باسي له جهانه

دا به دي کور جوړ کړي په زړه کښي

ستا د گومل په ښاريه کښي

خان ترې ساته بخښي اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه کلونه

حکله خي وایم چې دېر مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شود و سپين بشرونه

لوستونکي دي پخپله فصله اوکړي چې په دي تجربيه

کښي ټپي د محبوبي د قلا صورت اختيار کړي د او که نه

او دا هم چې دي شکل ته تجربيه وېل پکار هم دي. زما په

خيال دي عمل د يو نوزاييده صنف د تعارف په قربان کار

ټپه قرباني کړي ده. حکله چې په ښودلې شوي صورت کښي

په ټپه کښي د داخلي تجربې او هليتي تنوع هېڅ نموني په

لاس نه راځي او د ټپي خپل شناخت پکښي هم ورکېږي.

(لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو

صنف د پرمختگ خيال پکښي ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز

هم د د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه ليکلي

شوي دي او اخري دوه مصري ټي د ټپي وړميو مصرعو

سره په قافيو کښي تړلي دي او بيا يې د يوې ټپي په تړون

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه غروج يا گونگس

ورته وېل شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د

ښاغلي سهيل خټک ټپين هم د ټپي په سترگې کښي هېڅ

ارتعاش نه دے راوستل.

دغه رنگ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښي

د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم اوزيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپين

سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې هلې د ټپي

هليتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښي د ټپي د

پېوند کاري او قلم لگولو هڅې دي نوزيات موزون به

حکله وي. چې په داسې واره صورتونو کښي د ټپي په

قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدل

بلکې د نورو گټو لندو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعيت او اختصار ته هم نقصان ورسولې دے. لهذا

دي سلسله کښي داسې تجربې پکار دي چې د ټپي د مزاج

تکمله خو وي ولي د ټپي د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو داسې نه ماتوي يعني ساختاتي ارتقا

دي د ټپي د فضائي سرحد ونونه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دي د

خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنگا

رنگ جامي ضرور اغوندوي. خود لباس دپاره دي خپل وجود نه لندنگ کوي. هيله لرم چي لوستونکي به نه په اشاره پوهه شوي وي.

بهر حال د خپلي موضوع نه د يو خاص قسم گهرن او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چي دا بحث چي په ښه ده هايگوبنه نه ده. د ټپي په موجودگي کښي د هايگو د تخليق جواز نشته يا هايگو زموږ د خاورې سره هڅه خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبي او ادب ته څه فائده ورسوله شي. او د هايگو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان ورسېدلې ده.

زه دا خبره منم چي هايگو د پښتو د خاورې نه لارېښېدلې شعري صنف نه ده خو ولي که يو بهرني صنف د پښتون د تهذيب او کچې د ارتقا او احيا ډمه په خپل سر واخلې او ښه په ايماندارۍ سره يې خدمت کوي نو د پښتو عدالت به ورته د دغې خدمت گنداري دا سزا ورکوي چي د سرغوځولو فيصله يې صادره کړي. کله هم نه ځکه چي پښتانه د خپلو وفادارو په مرگې او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځني پښتو ناقدينو د هايگو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت ده چي هايگو په دومره لنډ وخت

کښي په پښتو ادب کښي ځان ته دومره لوی مقام پېدا کړې ده چي تصور يې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چي ټپي چي زرگوننه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبي زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف ده. اکثر و ناقدانو هايگو سره اوږه په اوږه اوډوله او د دواړو تقابل يې شروع کړو. زما په خيال د ټپي او هايگو موازنه پخپله د هايگو د مقبوليت او بريالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چي هايگو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اکاهو راغلي ده. چي يو ادبي صنف په دومره لنډه موده کښي خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولي په هايگو د پښتو په سيمه نه صرف ځواني او چوپښ راغلي بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپي سره يې ناقدينو مقابلې هم شروع کړه. اصولاً خود شپږ زره کاله استېلاص صنف او د شلو کالو د نو واورد صنف مقابلې هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولي که داسې کېږي نو دا د دې خبرې روڼي ثبوت ده چي هايگو نه صرف د پښتو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه يې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. د دې باوجود که ځني خلق د هايگو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرگندېږي چي هايگو کښي يې کچه تخليقي زور پروت ده ځکه چي کمزوري ځينې ونه عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوند نه شي ساتلې زما يقين

دے دهايلگو د مکرينو پي حايه ضدونه به هاييگو د
اسهان رفعتونه ته يوه نه يوه ورځ خامخا ورسوي دا
مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رڼې نڅيې ، ژور آثار او
ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاشراخلي چې کي
زه هاييگوله په تپه قوتيت ورکوم نو د بريد به کوي.
زما خود زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبي او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دي
پښتو ژبي ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق
ته پرې تکين رسي. ذهن ته تفريح بخښي. ضمير پرې
دابهارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپي او هاييگو ځان ځانته مېدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه يو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي
خو د يو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چوکاټ
دواړه مباحثو يا وجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړل شوي اصناف دي نو د يو غندنه هم عقلندي
نه ده. بله دا خبره چې اعلي ادب په موضوعاتي او منفي
دواړو حوالو د جغرافيايي بنديزونو، نسلي امتيازونو او
طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پر دے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ
دور اندېښني او دانشمندې نه ده.

بنکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبي او ادب
بېخي خواخوږي نشي کېدے. څوک چې هاييگو د پښتو
ژبي نه ويستل غواړي او نه اوس هاييگو دومره ورکه
سپکه او بي څوکه ده چې څوک به ورته په کېنو سترگو
اوگوري.

په درناوي

اظهار الله اظهار

لکچر اردو څانگه

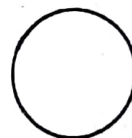
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

- (۱۱) پریشان داؤدزے ، ورخ پانہ وحدت پنبور
- (۱۲) خبری اتری پنبو اکبری ، وخت یووس نیپی جی ، ۱۹/۱۰/۱۹۹۴ -
- (۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورخ پانہ مشرق پنبور ، ادبی ایویشن
- (۱۴) " ایضاً " ایضاً "
- (۱۵) زبیر حرت ، ادبازار ، ورخ پانہ وحدت پنبور
- ۲۳ فروری ، کال ۱۹۹۸ -
- (۱۶) اباسین یوسفزے ، " ہائے کیوں " ورخ پانہ مشرق پنبور
- ادبی ایویشن -
- (۱۷) پروفیسر داؤد خان داؤد ، تپہ اوجہ دیدیت ، ص: ۹۲
- تماس پنبو کوہ پتہ ، سلسلہ نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶
- (۱۸) سعید گوھر ، " د پنبو شاعری اووہ اصناف " اولں کوپہ
- ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ -
- نوٹ: - حوالہ نمبر ۱۸ مقالہ شکار د مقالی تلخیص دے چي د
- گمران پروفیسر داؤد خان د قلم کاوش دے۔ لہذا د
- مغوی یہ شکریہ اوجہ ہر منہ -

مأخذات

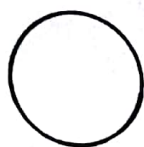
- ۱) آزاد اسفغری ، د اظہارہ ہائیکو تجزیہ ، ورخ پانہ وحدت پنبور ، ۹ مئی ۱۹۹۸ -
- ۲) اظہار اللہ اظہار ، راتہ غور و نوکبئی بنگری شرینگوی سلمان پرنٹرز جنگی محلہ پنبور ، یکم جنوری ۱۹۹۸ -
- ۳) اسیر منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظہار اللہ اظہار ورخ پانہ مشرق پنبور ، ادبی ایویشن -
- ۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، ائی اینڈ کو صائیکو ، غبر مطبوعہ -
- ۵) اظہار اللہ اظہار ، راتہ غور و نوکبئی بنگری شرینگوی سلمان پرنٹرز بابو حیدر روہ پنبور ، یکم جنوری ۱۹۹۸ -
- ۶) اسیر منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظہار اللہ اظہار ورخ پانہ مشرق پنبور ، ادبی ایویشن -
- ۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، ائی اینڈ کو صائیکو ، غبر مطبوعہ
- ۸) " ایضاً " ایضاً "
- ۹) " ایضاً " ایضاً "
- ۱۰) پروفیسر داؤد خان داؤد ، تپہ اوجہ دیدیت ، ص: ۹۷
- تماس پنبو کوہ پتہ ، سلسلہ نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ -

دېر گنهگار يمه خو ما اوښخنده
رېبه منت کومه ما سره بس
له مرگه پس حساب کتاب مه کوه

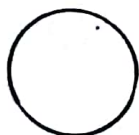

اے د کلهم انسانیت رسوله
تاچې خرگند کره د ژوند ټول رازونه
رېب سلسله د نبوت ختمه کره

نشته پروا که سنگسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاږي دکمل په لاس کېږي خوند نه کوي

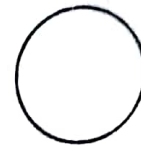

نن ې له هرڅه نه يقين پورته شو
مياندي چې هم بچو کېږي فرق کوي
اوس به د چا جولي ته ځان غورځوم

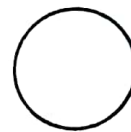

رېب دې کره وران د پښتنو وطنه
اوس درکښې غښې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مری ته لاس اچوي

راڻه پنه ڄم ڪنهي دشمني جو پي ڪري
مٿان ڪري مڃاڻه پيا هي نه پيڙهي
مور به د بنگلويه سر شر نه ڪوم

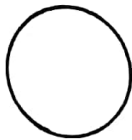

مرگ دي د داسي پڻتو پرده شي
چي د انگن ڪلونه اوشوڪوي
ترينه ظالم له ڪلد ستاه جو پي ڪري

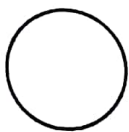

خه په سڪون سره ژوندون تپروم
يو خوا پتي ڪنهي اوبه خور ڪومه
بل پله اور بل ڪپم دومه واچوم

چاچينڪي په لاره ڪري نه دي
وېل هي سترگي به اوس نه پتوي
ورته زما د وينې ږپ خته دے

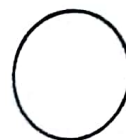

وايي جانانه بي اسري هي نڪري
زه به ڪيله خه د پردو نه ڪوم
چي خپله مور راباندي ڪور وړانوي

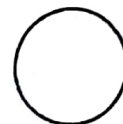

پري به هوارې ڪشالي شي بلا
که د خبرات نه د خانانو د مرگ
غريب د خپل واده ډوډي سازه ڪري

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کېنې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د میان دوغېنې چې خالي پاتې شي

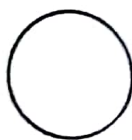

بل څوک به څرنگ رانه تاخېلوي
دومره پاسته که ددې خوړه کانه وي
نو گید پانویه وو ټول خوړلي

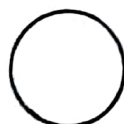

شمېر زه د کلي شریفانو کېنې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمه چې جگه کړمه غلا له ځمکه

یم مې روزکاره انډرويو له ځمکه
میننه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې د جامو استري مې ماته نه شي

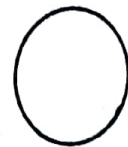

بازار کېنې مگر څي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني څادر کړي په سر
زمونږه ښمې مونږ نه ستر کوي

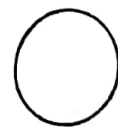

شېرینې ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طبعې له چانه کوي
غله د قاضي کور کېنې پناه اخلي

خبر که دی سر نه لوپته پرپوته
چی طوفانونو کښې راگېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

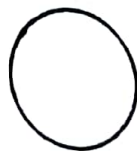

بیا په وطن کې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رې دې جولي کې زمونږ خبر واچوي

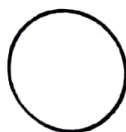

د لاسي کمل له خو باران اسره وي
شېرې تېې به راځي نه په ما
چی پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پټري نه نيسي
زه چې نامه د خوشبويو اخلم
د کلي په څانگه باندې اور اوکي

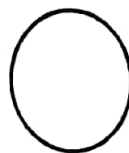

ستاې رځې د هېرېدلو نه دي
چی تصویرونه دي هم کورمه نو
وېم که مې ټول کله په کانو اولي

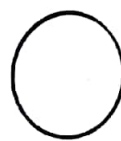

واي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته ودونو کښې کالي پسخوي

په لوږو تندو ټي پروا نشته ده
وايي په گېډه دي فھرہ یم خو
راله پیدا چرته د سر سپوري کا

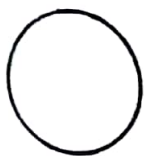

اومنه دا خاطر دي جمع لره
مينه زما د غلو خمتا خو نه ده
چي ټي په لارو گن کوه شېريني

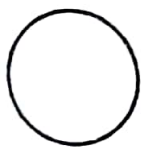

دا چي په خه فريب کښي گېډه ټي ته
ستا سرتېزي به هله ما مناي
که د اوبو لاره په ژړنده نه وه

په پټو سترگو پري باور مه کوه
شېريني پام کوه چي تېر نه اوځي
د ملا منډه د جسات پوري وي

عبتونه مجبور و اوخوړل
خومره سگينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژاري چي ټي سرغوخوي

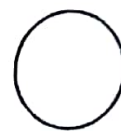

ټي حايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بټ هم رپېزي چي زه ساه اخلم

ښار د پندو دے تاته ښه پته ده
ته د کشتو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

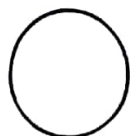

رې دې کړې خبرخو دا شگون ښه نه دے
پنځله دولۍ کېنې هغې کور ته لاړه
پلار چې ې چاله دي خوانان وړلي

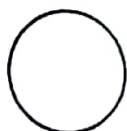

خه ننگيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کېنې مدام
لوڼه جولي ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خبرخو ې حسي خوره ده
بت خو ساکاني اختله نه شي
څوک به په کانونو کېنې قلم لگوي

خاوري به پوه شو د تعليم په مزه
مازيگره چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلپه کړو کلان راښو

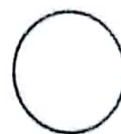

خان کېنې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېر يانو په دولۍ پسې ځي

سڀيٽيس زمونڊن ۾ لاري ڇنڊو ڇو نه ٿو ڪو
چي اشارو ورته ذره اوکي ۾
نو ۾ ڀنگائي نه پاهيو ڏو را اوکي

زهره آخر صبر ڪري سلو ڪٽي وائي
کوه چي هر چا سره مينه ڪو
خو شي له خان ڪورته را اورسوه

په هنج فريب دلاسه ڪپن مه نه
کٽي چي پردے شو خود نهي شي شو
سترگي ۾ نه ورتي ڪه ڊهر ستر ۾ ۾

زهره ڪٽي ۾ اور ۾ مينه بل ڇنگه شي
۾ چا پاه ڪور ڪٽي چي شيريني زما
لوڀه روشني ۾ انڱري مري ۾ پراته وي

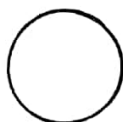

خمس مدام ۾ هوا ڪانو په رخ
سيم ۾ سپريانو ۾ دولي په مثال
خان راتنه مه سپاره بي ڪوره نه شي

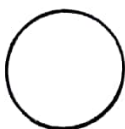

شونڊه ۾ رو رو ۾ چي شنه ڪٽي
اوزه په دي سوچ ڪٽي راگير ۾ چي
دوه توري يو تڪي ڪٽي ڄا ڇنگه شي

اوس به په دې کښې تاته خه وایمه
زار شمه ستا له سادگه شیرینې
منې زما اوخوښه خپله کوي

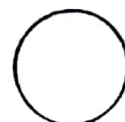

د برسنډې کلي شيرينې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لڼه نه شي

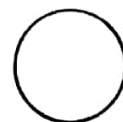

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرگ حساب شوې شیرینې زما
خولې ته توکلي لارې نه راجي بیا

دارې و همه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلې وو رنگونه زما
خو که دې سترگې پټې کړې نه وې

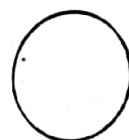

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل مخې راپه ډگه نه شي

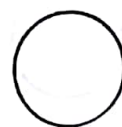

خه بي حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل توریالي د وطن
زه هنی مون باندې بېگم سره ځم

وایِ خُوانی به ی په کور زړه کړم
خو بی ننگی ته غاړه نه بدمه زه
مخ به ی اوس کفن کبې هم نه وینې

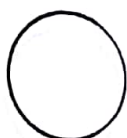

نن یوې بڼې خپل خاوند ته ویل
سختی بی حایه په وړو مډکوه
ته چې زه و ټابه څه نه کول

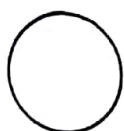

له سپینې بڼې دې حیا راځي خو
مه وایه دا چې فرېشته یمه زه
ته څومره وران وي تاته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کبې ژوند تېروم
په تلو دلاسه کبې مه نه
زه د خوانی د خوب تعبیر غواړم

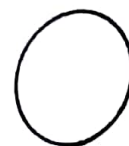

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدای شته چې نور ورته هېڅ نه وایم
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

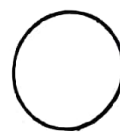

د مینې لار کبې چې ټیندک شمه زه
شیرینه اووالی په خود کبې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولې ی

دا قافلي دي په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وايي چې نن هغه سېلاب يوړله

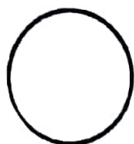

شیرینه وایي له قازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

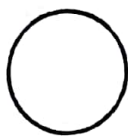

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کې نه ده
وايي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو فصلې به منو

ماڅه غوښتلي وو او داڅه اوشو
نن مې له هرڅه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کډې چيچل اولیدل

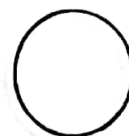

دلته انصاف د چیند خانو ټول د
پرېښده که داغ دي په لمن پرېوتی
سربله دي اوبایلي که پوزه کېږي

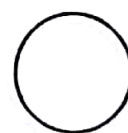

او وایي خپل عزت پخپل لاس کېږي د
چې شوکوي ماته زما لوی پټه
نو ستا شمله به څنگه جکه ماتم

غوښتنې ستا ټولې بڼې داسې دي
لکه چې چرکه څوک په زور اونیږي
او ورته اووايي هاګۍ واچوه

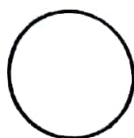

منم د مینې تقاضې منم
قسم دي ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مېن و اوخوړې

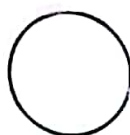

خوانه خواني او د سپرلي مازيګر
داسې په یو بل کېنې غرق شوي وومون
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دي کار کېنې زمونږ کار نه لري
حد کېنې دي اوسې ګڼې بڼه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

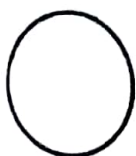

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شيريني
خو ګوتې او يو کېنې ډوبېدل بڼه نه وي

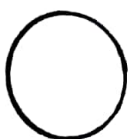

خدای شته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کېنې مې تاوان کېږي دے

دوسره پوهېږي نه ماشومه ده لا
خان ترې بڅي ورک شي چې ما اوويښي
لا حادثو هوبښاره کړې نه ده

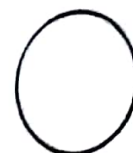

خوارس کلېزي پېغلي ماته وييل
پوهه په بخت ده په عرونو نه ده
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړې

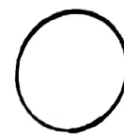

خوشحالېدم ورته بي حايه هې
چې د کيرېږي تېبتي مې اويدلي
پرې مې کړې من خان له د برېتو څوکي

منم فريب دې خو صحرابښي د ژوند
ستا ځواني مرگ مگي مگي گواښونه
د محرومي احساس په شاتېبوي

خان پخپل زور باندي ژوند ې ماته
گنې نرزه خو د قاتل اوښکه يم
ماله به څوک په زړه کښي ځاي راگو

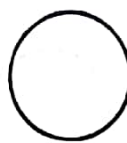

ژاړې له سره لويته درې کړې
وايي بهر له کوره شپې مه کوه
گنې نو خان حلالوم لاليه

شيء ڪنڀي له ڪوره پڻيئي نه اوسي
مرگ دي روا دے خوڄه خيل ڪاله ته
د نهر خاته نه مخڪبي خان رسوه

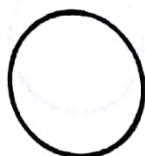

زما د زره داغونه پرق اووهي
سيورمي چي ڪور جو رکري نو ٿول شيه بيا
ماسره ستوري پت پتوڻي ڪوي

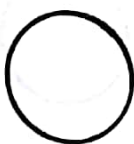

بي وفا نه يم خوشبريني زما
د زانو سڀل چي را روان اووڻم
زره زما هي په هوا غوندي شي

پڙهڻ دوه ڇنگه په تا ملا وٽرم
وس چي دي اوسي بي خوندي نه ته
د خيل مڀره خبره هم نه مڻي

هرو قلم تري راختي نه شم
ماشومه سازه ڪري له خانه واي
راله په لاس باندې ڪمري جوهره ڪا

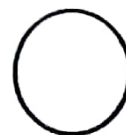

ددې خبري په مطلب نه رسم
واي چي ستانه زه اوزگار شه
بيا به څارو ته بو تاوه ڪومه

خوچاته خه اوچاته خه بانه شي
د شلورزندو که راوتي وي خو
مېر شوي اخر د لويې پکي کښې

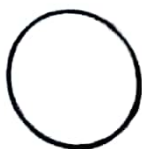

خلغو په ما بېدگسني کړي دي
ثابت که يوجرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

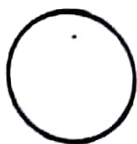

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اوسوي
عقلونه زار شه له هغې ټيندکه

مېرانه شوه دېره د پښتو پالنه
پلارې په موندن باندې جرگه کړې ده
نورې د شپې تياره کښې کور پرېښه ده

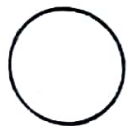

غله راخوالي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که خه لار راوتي
خلاص به له سره شو غوږل مه کوه

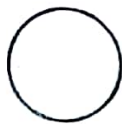

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک مې پلوقدرې هم اونه وينې
کورته د شپې تياره کښې ځان رسوي

اډواڻي نه پورې کوم نکرینې
رانه چې بل وطن ته ځي مينه
نو سره لاسونه دي په شوق اوکي

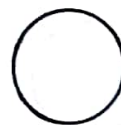

د پښتني کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زه په کور کې نښم
له آييني نه هم سترونه کوي

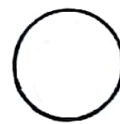

خوک ورته پورته هم کتلې نشي
آچې سرتوره راوځي له کوره
ټول چاپېرچل شي لويته لويته

طوفان ي يو نني جولي ته دچا
واڼي نور وړاندې ي نظر نه ځکي
لاس راله راکړه کڅي غرقه شومه

په ژوند کې کټه او تاوان څه وي لا
پرېن ده چې غرق شومه پروا نشته
چې د واده ارمان ي اورژېده

مور ي نن پلار ته په حېرت اووېل
خدا څه شته چې لور مو واده کړې ده نو
اوس هلو موښ کړه مېله نه راځي

سارپه سارپه اهوونه شله کوي
ستا د خواني تاوچي راپورته شي نو
اوبه اوبه شي پول د واورې بتان

زه خه تپوس کوم او ته خه واي
يوه خبره دي هم روغه نه وي
تا جوړ په اوبن باندې سوري کړې

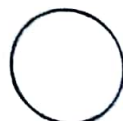

خوښه دي خپله ده خو ياد اولسه
گرچې به تل خاورې په سر بونډ
چې د خاوند سترگو کښې خاورې نولي

د ښار ماحول درنه خادر لري کړو
ياد کړه جهازي به راپورته شونو
شوي به کوټي ته په يو دو دننه

وايي بي خايه طبعي مه کړه له ما
اوتپه دا تپي په سپوري گڼي
خوک به سپو مانده خرابه نه وي

زه ئې له ځان سره خبران کړمه نن
ماچې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلي انگن کښې په خړپوسو شولې

يم د تعبیر د بلاگانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوک کړم خان
یاران په بېلۍ باندې پیاوړ کړم خوي

دا ښه انصاف دے افرین شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېلۍ وهي
بل خوا څوک گفتم قدرې کولې نشي

پر دې وطن کېنې مې زړه خوړغوندي شو
له خانه ورکې ښایسته پېغلوکې
سافران درسته يادېږنې که نه

منه دا چې ستا د زور ښه رڼه
خو چې زما گريوان ته لاس اچوي
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستدگي په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغله
په سرو جندو مې استقبال مې کوه

دومره زېږېدلي يم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کېنې مېوه اوښي
په ما د کانېو بارانونه کېږي

خبرې پټې پاتې کيږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوگنډې
وايي خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې نه کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وېل چې که مه پرېږده خو
مې کېده نه ځکه تېر ماښام ئې
د ښار په چوک کېنې خورکشي اوکړد

خاوري د پکنک په خوند پوټې شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان گم وي

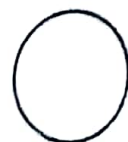

دا نه چې پوټې نه يم په سود او په زيان
خوچې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پټې باز پرېږده مه

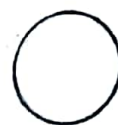

منزل ته گڼې مرحلې پاتې دي
لا د کښو ولونه مه پرانيزه
چرت ته تياره لار گڼې تيندک نه شمه

خدا ئے شته په خپلو کښې خه پس پس کوي
خانونه غلي کوي چې ما اوويني
خه رازداري خوشته د مور او دلور

زه چې د سيند چيو ته گورمه نو
راشي په سترگو مي لاسونه کښدي
وايي خه او وايه چې خوک يسه زه

بڼه روغ رمته يم چې بهر يه زه
کور ته چې راشم نو بي حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاويزد کړه د

دا حقيقت د چا نه پټه خونه د
درنگ سپرلو پسې رڼدېن و ځکه
مونږ په صرا کښې او په خور کړه د

مونږ به سپوږمي ته وو پخوا ختي
افسوس خودا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېښي، دېوال پر يوځي

بگري په لېچو کښې په خيال شرنگوه
چې په سينه کښې مي غورځنگ راشي نو
په درياږونو کښې کشتي لاهو شي

۹۰

هَان چي دي ما باندې نالجانده كړو، نو
نور به سپواله دي نه خه وایمه
بشکري دي مات شه د پینزیو سره

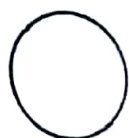
د دي ستم به خه تعير کوي خوک
بښه چي مي غرق کړي نو شپږينه وايي
توبه توبه داسي به بيا نه کوم

چي هلو خلو کښي د ژوند گيري شوي
د ميان دو تينو کښي شوه اوچ شولو
دا نو نډه به چا پسې چي

۹۱

غم زمونږ ټولي خوشحالي اوخوږي
عسرونه او شو چي زمونږ وطن کښي
ختي روژي شي خو اختر رانه شي

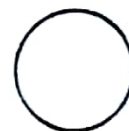

ورسره ډيري معجزې دي منم
خو زه د بڼکلو نه تپوس کومه
د زړه دا رنج علاج مي چا سره ده

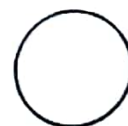

دا لېون يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرگي فضا کښي
خوک شته چي لاس کښي په سر د ټيم

دومره خو جق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښاښتونو، د جمال شاعر یم

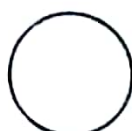

دې کښې به راز خه وي پوهېن مه نه
په سمندر چې بارانونه کښې
او سوزي تندي نه زمونږ فصلونه

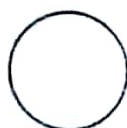

خاوري په سر باندي انبار شه په زما
وېل مې چوک کښې چا برېښې کړمه جوه
مور چې د لور له سره شال راښکلو

خوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
خه چې ارمان د زړونو اورژو
خوک د اختړ په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طبعي دچا نه اوکړم
دکهل سينه کښې هم دکافي زړه ده

دخدائو نه اوږېږه، غلې شه بس
سکڼې ماښام ده لارو نمر پرېوتنه
خوله به دې گوښگه شي خبرې مه کوه

٦٥

قد ٻي لوتڻي
او جيئڪي دڪاي
ماتو پڻ پڻي

غم ٻي لب ٻيڪ شو
ما اڻيئي ته ڪڍ
هان رانه ورڪ شو

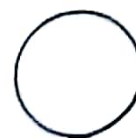
مح ٻي بد رنگي
ٻي پري هوا اوڻي
اڻينه رنگ شي

٩٤

ڇوڪ ٻي خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما ٻي سر دي

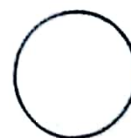

اوبدي ماڻه شو
خو ملڪان دڪلي
د لوبدي مڙه شو

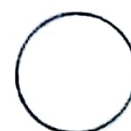

خسه ٻي وڙندي
نواسمان هم راکوڙ شي
اوبو ته لاندې

اور دے سڀني کڻي
شهريني مڻ ڊوبڻ
په گوتو اوبو کڻي

خان باندې ٽنگي
پشڪال غرمه شوي
وه سپرلي رنگي

لوٽو شو اخلاص کڻي
اووايه پاتي ٿيڻ شو
ڏکڻ په لاس کڻي

ستابه تلوار وي
خوڪه ڏي پلار وي نو هم
ڙرندو په وار وي

خوڪ وارخطا دي
راسته چي وائي دروغ
وايم رڻتيا دي

پڇڻي چي پاسي
ڏي ڇڏو خولو نه ورته
لاڙي راڻاڻي

دا منڊوڻي ٿريڻي
په هر قدم جوڻوڻي
د خلقو جيڙيڻي

اور ڪٿي انگيڙي
ستا تصويرون ڪورم
خوب رانه ٿيڻي

ڪور ته دي زرخي
ڏرنده د سوال پيه اوڀو
چرته ڪٿي ڪرڻي

په ٿال جي خامي
خني زره ستري پڻي
اور ته ورداني

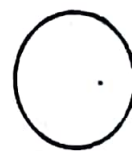
جي جي دي ٻڪل ڪورم
خدائے شته د هري سيم
خاوري به ڪل ڪورم

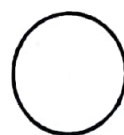
نيت دي خراب د
ڪٿي نو هر وڪڻ
ڪل د ڪلاب د

۱۰۰

سَاه اوڻي مانه
په کومه لار لڳي ته
د زړه درمانه

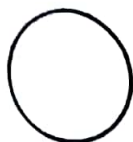
منزل دي ورک شي
په ټوله لار چي سره
له بنهي پک شي

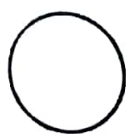
جنگونه کيږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

۱۰۱

ويني به تل ٽکي
چي دا بناريان هېشه
پي د بوتل ٽکي

نمر چي پرېوځي
ستا له گريوان نه زما
لاسونه اوځي

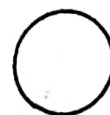
بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښي
بي حده زور دے

۱۰۲

دردونه زيات شي
زړه مې په واک کښي نه دے
سربه مې مات شي

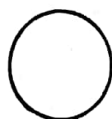
بارانه ورهښي
په زړونو اور بلوي
ويني خټکښي

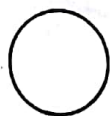
سپړلي پچي لار شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وښام شي

۱۰۳

يوخوب اوخيال دے
کارغه زده کړے کله
د زړکي چال دے

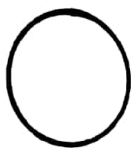
داڅه ناتار دے
اوس هر يو کور د کلي
د ښار بازار دے

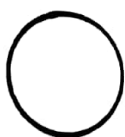
زړه مې غرقاب شو
د اوښکو يو څاڅکي هم
ماته درياب شو

۱۰۵

شماری بس ستوری
د شپې راپاسوي ما
کار داله هگوري

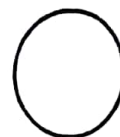
کښنه کم بختي
څوک دې ميراته نکړي
د ځلو لښتي

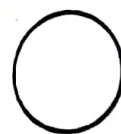
سندري واي
دا ټول دې نه کړمه زه
مر شومه هاي

۱۰۴

خوښه فنکار ي
د پغلو بت سازوي
هي اوزکار ي

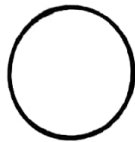

غرق شولې لاري
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړي

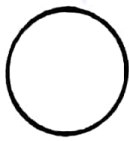

هي به ونه شي
چې ترې اوبه نه اوي
کومي به شنه شي

کور مې زړه ټنگ شي
چې نیمه شپه حجره کنبې
د بنگر وشرنگ شي

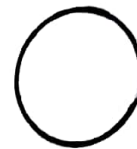

اوس هسې ژارې
نه راځي خولې ته بېرته
توکلی لارې

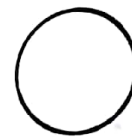

دا څه قیامت ده
ځواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت ده

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووايي پوه شوي
ته چې مین شوي په ما
لارې تو شوي

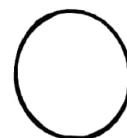
تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
چې مې ژارې

۱۰۸

خوشه دستورشو

پانځه چې ستا زيره شوه .

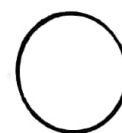
نو مخ دې سور شو

کور کېنې تنها يم

اوس به د زړه زخونده

چاته زه بنايم

ژوند څه رنگين شي

ورځې تېستې په شا

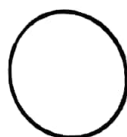
اسان به شين شي

۱۰۹

وايي کورکوم

راسته پخپلې ټپې

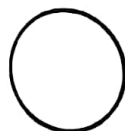
زه هايکو يم

قصه خاني کېنې

بنکاري کابو مخونه

په آيينې کېنې

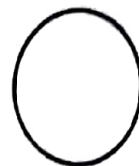

يم په وسواس کېنې

کله نکه مراوي نه شي

د چا په لاس کېنې

ستا چي ٻنڪالو شي
دُڙهه درزا تـڙهه شي
هـڄوا ٻه رو شي

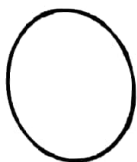

جي زما سڀورے
واڻي هر ڇڻه منم خو
راته به گوري

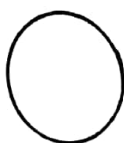

ڙوند ڇومره تريخ دے
ذهن اوده دے ٻه خوب
او زڙهه جي ويڃدے

راته جنت ٻني
واڻي جنتي ڏهره ده
واوڙي وره ٻني

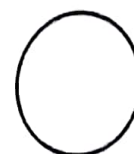
سم له ماڻمامه
شفق شفق خوره شوه
يو گل اندامه

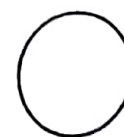
زما حيا ده
منم چي نور ستاده خو
بنجھه زما ده

۱۱۲

پندرونه نغبتی
پیغلی را اووتلی
له کوره تبتی

بنکاره به غلاشی
تاته چی کورمه زه
وار می خطا شی

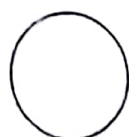
نپرونه درزبزی
چی آیتنی جوربزی
کافی ماتبزی

۱۱۳

ژوند می رنگین شو
راکبزی مستی راغلای
سرچی می سپین شو

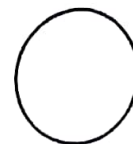

اوبه دی زور شه
چی ماتوی حدونه
خه خج دی تورشه

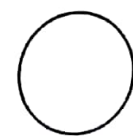

سرکه می سپین ده
به هنج هم نه پوهبزی
سودم ته شین ده

د کلي خلق خه پانده خون دې
خداي شته مري ته به دې لاس پرېو
چې د هتيانو غلا په ټيټه کوي

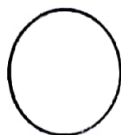

اوواي ټول د اکيچن کي دے
ايکو ته هې خوشحالېږي خله
خوک بېوني نه دي چې تا يادوي

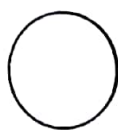

زړه غوڅوي د اوازونو فرېب
چې ميټانو نه نغې هېرې شوي
نو په پنجر وکښې يې مارغان بندي کړل

خو مره سنگينه حادثه ده د ژوند
خپې مو اوڅورې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نه يکو

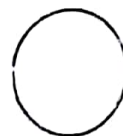

د خپل بنيست له زوره نه دي خبر
دراز قامته ، جادوگرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پڅوي

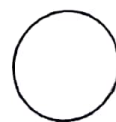

شېرېني تاسره له دغې ويري
واده ته غاړه اېغودلې نه شم
زما به تاسره کوښښ ماته شي

دا کتپېر ونه په نظر کېنې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

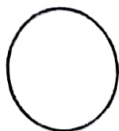

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خپلې له ماته کوي
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوي

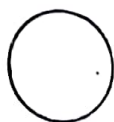

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي مې ټوله شپه د لوبې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه مناسخي شوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

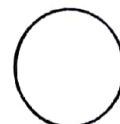

چې مې زما ديدن را ياد شي کله
بله قه اوخېږي په سر غوښه کېږي
زه د کونتر و سپل را والوخوي

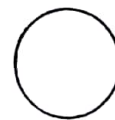

ناساېي کړي که کړي نياز بېنه وايي
د زړه په سر مې په ټوپک اووله
خو چرغې په لاس کېنې مه رانيسد

د زړه درزا مې په اختيار کښې نه ده
بنار کښې جوړ او شوله د مې چاودنه
د کور تمبه دې په يو درز لري شوه

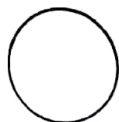

يوسمه چرتنه د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړه کښې خاڼه راکوي

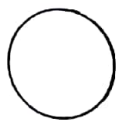

يوه جگړه کښې زمونږ د کلي
خلقو راتېکل د اديري حدونه
ټول بيا د يو د بل په حد کښې مړه شو

بې حايه ما سره ايری مې وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څه وايي
نه د چالور وي او نه خور وي دچا

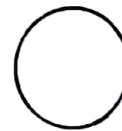

د پښتنو پېغلو ثاني نشته د
چې څوک يې اونه کړي تپوس نو خپله
کلاب کلاب ځواني په کور زړه کړي

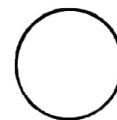

د ستومانۍ زېږېدې ځې خولې نه وتل
چې سترې مې شې ورته ما ووېل
د ښونۍ شونډې يو پ اوښوي

پېغله چې مانه انځورويو اخلي
ساه په سكيندو شي خه په گرانوئي
ستاسوڅه خيال دے د واده باره كيني

په چاپېرچل كيني خرابه دومره دي
په كومه ورځ چې پرې سغتي اونكړم
وبم كه په خپله بڼه ظلم كوم

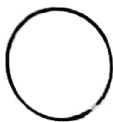

سرې قربان كړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوتي به څوك په درمال كيني كوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج لي
خوري وري زلفي خوري وري كا
چې انتظار څوك د سحر نه كوي

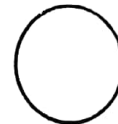
داسې خچور كړم از مېشتونو د ژوند
شېر يني ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته كيني پړاو نه كوي

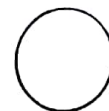
الله دي خبر او كړي په صدرچوك كيني
كاري كليا دي اشارې ماتوي
او هسپان خپلو كيني كپ لگوي

۱۲۲

جرم دچا، سزا دچا لویه ده
یو د پولیس له سترگو خان ساقی او
بل په یوه پېسه قانون خرڅوي

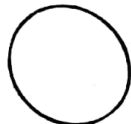
سپک راته مه گوري که غږ نه کوو
کښي خوبونه به مو هم کړو حرام
مونه دچا میراث خواره خونه یو

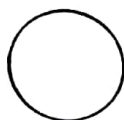
زړه ی غېږل، زلفې ی تار په تار وي
وېل ی زه وېره ی خونده یم
کښي نو ته هم هېږدې شي له چا

۱۲۳

شېرینې اوباسه زکوٰه دحسن
دافتونه نازلېږي حکه
چې په وطن کښي څوک خبراته کوي

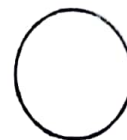
سر به یې حایه درله شه خوبو م
دېبتنوله هوښیاری نه لوی
کورونه وران کړي چې حجرې سازوي

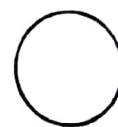
په خه پوهېږي نه ماشومه ی لا
دروغ رښتیا به دي ښکاره هله شي
کله چې ستا خوږي مېوه اونيسي

۱۲۴

لاس راله مه راوړه ناداني جينې
بلا گډمي ده په وجود کښې زما
پام چې پترې چرته لمبه اونکړې

دېر تور زنان به داسې هم اووينې
چې ئې سرکند شي د کناه رازونه
نور زړ په خپله بڼه تور پورې کړې

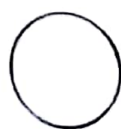
شېرينه اووايي په دېره مينه
چرته خو لار غلطه لاديه
ويرېنم لار چرته غلطه نه کړم

۱۲۵

چې خه بلا ئې ته ئې حه جينې
زما د زړه د قيامتونو دروا
خدا بگو دکاني بت کښې ساه راوړي

يې د سرو سپينو خزانه شېرينې
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کشي را اوسپه، ماران پرانيږه

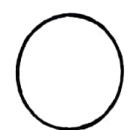
دا نظر وته به ټيندک خوري ضرور
ستاسو د بيار کږو وېرولارو کښې
وه کلا لې سم کړ خېدې شي څوک

۱۲۶

د ژوند د حسن نندارې څه کوو
درانه پنلونه مو پراته دي په سر
کاله ته څوکه چرتکه ملا نښه کړو

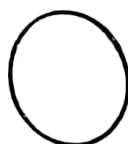
پر بنده چې پښې ځي پاه خپله لاره
چپه ځي مه گڼي ستومانده به شي
تورې پخو دي که راپارې شولې

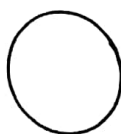
وايم چې ټولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوتنه رږي
کورته چې راشم نو لاسته شم

۱۲۷

شېرینه او وایي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوړېني په زړه
ستا هايکو رانه ټپي هېرې کړې

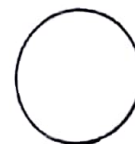

دوه ورځې ژوند د تاته بڼه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سرکشي پر بنده د شېطان مې منده

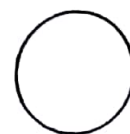

زما له ځانه دومره طبع نه وه
خو چې قدم بدم د کالچ جینکې
راته په لارو کښې شيندي کلونه

زۀ ئي له سترگو لگېدو او وېستم
ماله قسم راکړي چې غڼ مۀ کوه
او خپله ټول کله خبر کړي په هُان

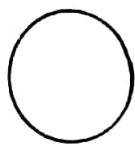

شکر دے سترگي زما اوږي نۀ دي
غريب سرے يم خو کله شامگي زما
د چا عشقونو ته پښتېن مۀ نه

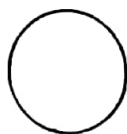

کهن تصويرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښي
د سپو غيا شي، هکامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولي نۀ ده
غوټي چې کله شي په قيامت کښي د ژوند
هُان راته وېر خدايکو پيکه ښکاره شي

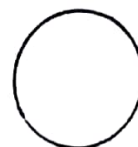

زنه مې اونيښي، سلگو کښي وايي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مۀ اوځه

سیند ته کلونه ورگنډار کړي وايي
خه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

چي د ياران شېبې رانکې شي کله،
هاغه ماتم شي راپه ياد د کلي
کچه کورونه چي اوبو اوږي وو

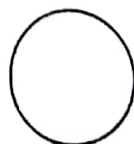

د انتظار هم خه حدونه شته دے
چي تر قيامته وي ولاړ دغسې
بيا مجبوراً خلق قطار ماتوي

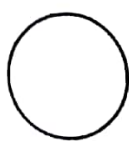

وي د بنائت د بني شمشاد حيني
چي خان دي نه پېژنده ښکاري هسي
لکه په گڼو کښي چي اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوگه نه و ستا
شېريني ما په اسمانونو غوښتي
خه اوکړم خدای راله په زمکه را کړي

اول دي خان کښي دومره توان راوي
چي په خندا کړي قيامتونه د ژوند
پنځلي دي تا سره سيالي نه کوي

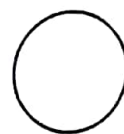

توبي ويستي يو نوکر وېل ي
کور کښي چي صېب نه وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوڪ چې څه اوکړي، رېبې هغه
لار کښې کښې مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته د

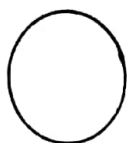

تاوده، ساړه که دي د ژوند اویدل
پېغلې مستې به درنه ټولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانښي

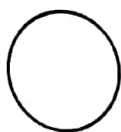

سترگې له دغې ویرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنگې ټق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکڼې پرسوي

زغم به کوي دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مری ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوڪ دېوال نه وي

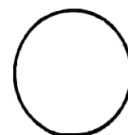
سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زکه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وي

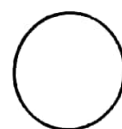
واورې زما که ئې مني او که نه
که بز موهم سست کړو په ښځو پېر
بيا به ترې گډې او ښې چوپړ وي

۱۳۴

زړونو کښې اور د مينې بل کړۍ گڼې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا بگو واوره کښې سړې

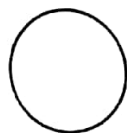
راټه ستا ياد داسې سړور راكوي
لكه د ژمي په واورينه شپه كښې
خوك په كمره كښې انگيټې بله كړي

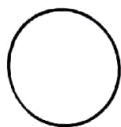
پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وېلې ې راغله يوويشتمه صده
خې چې د کور درشلې اوغورخوؤ

۱۳۵

شپږينې زړه د ترم شوه نډه
نماشې اوښکې عبث تويوي
کښې او يو کښې وراسته کښې کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لكه د چرگو د بچو بغري شي
اونځلي خپلو كښې ډېران بيلوي

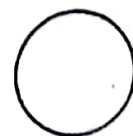

لږ انتظار د محرومې ې اوکړه
ترخو چې چرکه کوړکه شوې نه وي
نو په هاگو باندې بهي نه کښې

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومېق غومېق پېښې اوس
ګرځي خبرات پسې ، ډاګې غورځوي

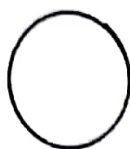

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د ګوډ چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بچي د مصور قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنگونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي ځي

لاړه شلمه مدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن ګڼې هاغه رنگې
خلق د غار نه راوتلي نه دي

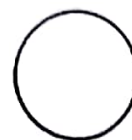

وېل ي راغله يوويشتمه صدي
دې ګڼې کوڅه ګڼې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اوسه خټه ، شپه تېره شوه

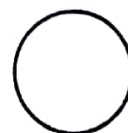

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستايمه
خو داسې کوي مجبوري دې وې نن
فرېم نه چې تا زما تصوير لري کړو

خه اوشو خبر دے که می پشرفی نه
مانه دی هاغه ورخی هیری نه دی
چی په خنکل به می اوده پرتاه وی

هیره کم عقله می زما بیونی
اوس دچا خولی خوشو کندی نه شای
زما په سر پا سره شر مه کوه

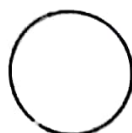

مونن په جامو کبی نه خایین وپدی
چی دا ده راغله یو ویشتمه صدی
کور که مو وران شو نو پروا د خه ده

اومنه دا خاطر دی جوع لره
ماله په خه سترگو کبی چتی راگو
ستا په کنایه کبی خو اوس پنه نه

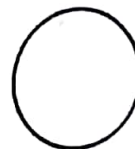
ورته می اووی حیث خه دے ستا
وېل می خواهم چی برینه نه شی شوک
پرتو غایبونه جوړوم لایه

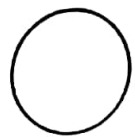
پغلوکی ناوی خپل خاوند ته وېل
هر خه چی کبی دایندی نه منم
زه خو خه ستا لاسوته ناسته نه یم

۱۴۰

زړه مې تهق اوچوي چې مېچن کس خوي
شېر يني خبر به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستې غوڅې کړي

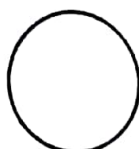
جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنگ غورځنگ بڼې د شپې خواني ده
سپوږمې په دې کښې هم سترونه کوي

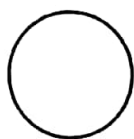
د شپې هوفان چې شي راخوړه زمکه
زه د بې خونده اورکو له غمده
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

۱۴۱

سکه او درېښي د نکته قافلې
بله د کمل وېمه وېمه خوړېښ
خوبونه وينم تعبين وناه وېشم

ټوله د زر او زورخېره ده اوس
ستاسو مخونه په چانه شوکوم
خوک د جرگو هډو پروانه کوي

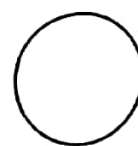
د نوي نسل خومره لوه زړونه دي
د پلار نيکه هډونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اوږوي

۱۴۲

زوم خپلې خواځې ته څرگنده کړله
بيا به زما نه هم گيلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

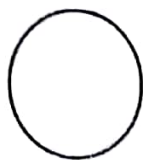
لڼه سر تېزه ده بدخويه نه ده
که دغه يو عېب ترې نه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينې ده

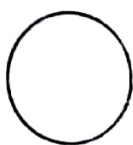
ته هم په پوزه باندې نه پرېږدي چې
زه هم د هائي بللې پرېش مريض يم
زمونږ د دواړو گذاره گرانده ده

۱۴۳

د نمر پيتاوي ته لا ناست نه يم
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اوواني، خان وېل چې ښکاره به خو

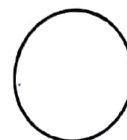
خدائے شته که غم وي که بنادي د کلي
واغوندي پېغلي د رښمينو لباس
په ما د اوسپنو نينې اوچچي

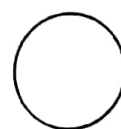
په بي اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لڼه ويره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونته وهي

۱۴۴

زړه به اخر څنگه زما شي په خاڼه
سر کله او خورم کله نيم پاتي شم
سپوږم په يو مقام ولاړه نه وي

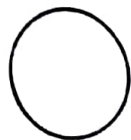
خه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدگمانه شم

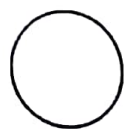
نيکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتي کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نيولې نه ده

۱۴۵

دې کېنې څوک لاره د منزل اوسوي
گوره څنگ کېنې بيا په نيمه شپه کېنې
د اورکو قافله لوتې کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خپې گرځوو
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پېرې د بجای شي د باران شپه شي

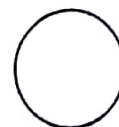
باران شېبې شېبې وربږي مگر
اورونه بل دي د نخت په اونو
بيا چرته تندر په څنگ پرېوتنه

۱۳۶

داسې كه شاخكي شاخكي كېږي كېږي
دا تنديز زړه مې اور اوند كړي
شابه شېبې شېبې راوورېږه

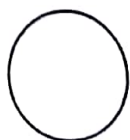
د خدای کارونو کېږي څوک څه اووای
ما چې مې طبعي د خوږ و کولې
د کرېلې نه هم ترخه اوخته

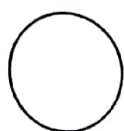
په به هر ښکلي مین شېرینې
واړه رنگونه چې راټول شي په حاکم
ترېنه د نمر پینه دنا جوړه شي

۱۳۷

بیا چرتا پېغلي ستومانۍ اوباسي
مېني نو داسې چرتا شوې نه وو
د کور غنې او د چينار اونو کېږي

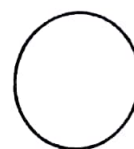

وايي جولي بدې تر څو خالي وي
کله ونه نه کېږي انګېرې زما
ما چرتا شاړ کوي ته او غورځوه

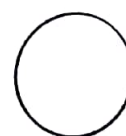

زما ژباړې د زړه تاو کوي
د پشکال خوږ چې سپو شي کله
پېغلي څاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو ليو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه اودرېني
نبکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

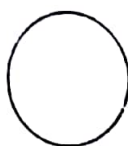

له جنگه ورستو ئې پخلا کم پدي
سر مې ماتېني پونه نه شمه
يوه سپرېن کولې خوراکه کنه

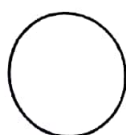

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستاچې له سره لويته پرېوته
راله بجایه سخته چټکه راکړله

بښه سمه دمه وي کارونه کي
خود شهلا زړه کېږي خه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی يوسي چې ما اوويني

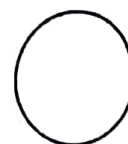

د زړه درزا راله په خاې اودروي
ټک ټک چې اورم دگريال، شپېني
وايم که ما باندې څوک جزې کوي

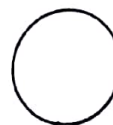

کښې اوازونه مې سنگسارکېي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلې شو
پېغلي چې خپو کېږي گوگلر وکان او ترې

هسي بي خايه اوس فرياد مه كوه
ستا د سينو غوتي هوارې خه شي
پي چي ماشوم له د فيدر ورکوي

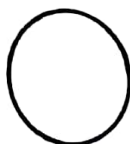

راله حلوا د ناشتي پخه کړي
بيا راشي غوږ کښي راته پټ اووايي
د سرو ننگي راله جوړه اوکله نه

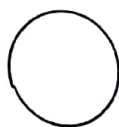

سم له ماښامه چرانغونه وژني
په تا کښي خه ناخه تياره خوشته د
خدا ښته له ما سره دي بيا ويره کړه

خني کارونه د چاوس کښي نه وي
هر خه کېد شي لېونی خو کله
کله ونه کېږي د انځر اونو کښي

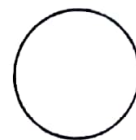
تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دي باندې خه زړه خوږ چي
د خوب تعبير مي اپوټه اوخته

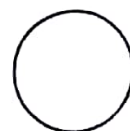
اوبکي مي سترگونه روايي نه دي
دا خو د کلي د گودر په غاړه
قطار قطار پښلي تېلونه کوي

۱۵۲

رب ي ژوندي لره خو سويچ کومه
خلق به خپل مري اوس چرته اوږي
کلي اباد شو مقبرې وراڼي شوي

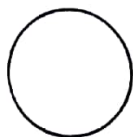
د زړه زخمونه چاته بنایمه نه
پکښې ې شمېر حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنگونه ستایمه نه

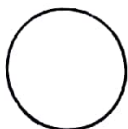
راوړي له ځان سره بهار اوږونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اوږونه

۱۵۳

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
نیکلي د هر چا سره لار اخلي

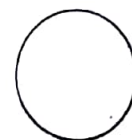
د زړه زورونه لېونتوب اوڅوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوڅوړل

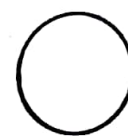
چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترینه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاو ارهې کښې څوک دېره دي

۱۵۴

زما تصوير ته ٻي ٿرڻ و ٻيل ٻي
پي ڏ مرغي ٻي دره هم راوي وو
ا ڏ انگر ڪله ٻي چرته به ٻي

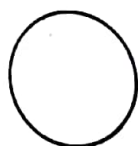
خه زورور دي مشران ڏ ڪلي
ٻي ڏ لمن داغ ته ٻي ڪوتي نيسي
او نيله لار راته بنوده نه شي

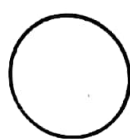
مر نه شم خاڻ ڏ ڏاڳه ڏ ڏاڳه ڏ ڏاڳه
تاوده ساڳه ڪه ڏ ڏوند ما اووهي
زما به ڏبل نمونيا شي ڪلي

۱۵۵

شپينه ڪوئي ٻه تندي راوي
واڻي رنيتا رنيتا خبره ڪوه
ستا ڏ جامو استري ٻه خه ماته شوه

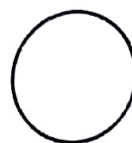
ٻي شماره داسي رنهوران شته دے ٻي
تمين ڏ جنس او ڏ جمال نه ڪوي
اوواڻي ٿول خوند ونه يو رنگي دي

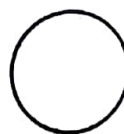
ستا ڏ بنايت ڏ فرپونونه زار
خو لن ٻي پڻ ڏه ٻي ٻي ٻي ٻي
ما ڏ بيودي ٻه ٻي ٻي ٻي ٻي

۱۵۶

خپلو همغولو ته شپږينه والي
سرتنه يې خبر شه خوباورې شي
رغېږي نه د پشكال بېوني

پوزه دي پرې نه کړې د قام بونۍ
درنه په لاره مېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

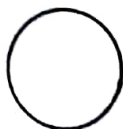
پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې دخپل کور ورونه بند شي په چا
نو خامخا چا سره لار اخلي

۱۵۷

يې د نازونو لوبکي شپږيني
خان چاله ورنه کړې په لاس
کښي رڼگونه به دي ټول والوي

وايي کيکاي دي په سر سترگو منم
مانه بېلا وېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپل غاړې له يې

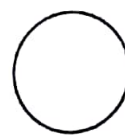
مياندي په داسې پېتنو پورې شه
پاسي پرې تور سري او تختوي
بيا يې دخوښو څوک تپوس نه کوي

۱۵۸

ددې خبرې خه جواز خو به وي
خداي شته چې چا د چانه غلاکېږي
د باز د جالي نه تپوس الوچي

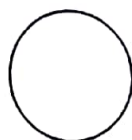
خداي شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بي انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکني خوندي سوري

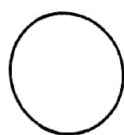
کورکني ساتل مرغ زرين بڼه نه وي
هېچ بيا له خپله خانه نه شي خبر
بېخي راپاسي خاوندان قتلوي

۱۵۹

تېښته له خپله خانه خله کوي
پرېنډه د سر سپوري دي مه ورکوه
خداي شته د کور اوږي څوک نه پرکوي

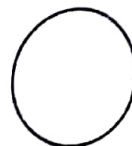

زکه به ولي په ما تنگه نه وي
چې ستا چينار چينار خواني شېريني
تل د اسمان سره خبرې کوي

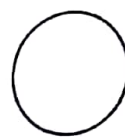

داسې بي واره مې ساکافي نه وي
خو چې کلونه نارنجان اوښي
بيا مې سېزي ستاد بدن خوشبوئي

زُه دِي له مخه تيريدلے نه شَم
هرخه ته ستا له پاره غايه بزمه
بس کنه لار راياندي مه جوړوه

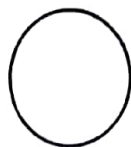

په مړو حساب دي تما شگر د حُسن
ستا د نظر تاو ي چي اووهي نو
د کيکدانو اوښي چپر اوښي

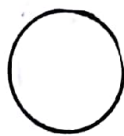

ستا نرمېدو را کښي سختي راوسته
چي را رواني دي شوي اوښکي په مخ
کافي اوبو شو او اوبو کانه شوي

په خه ناترسې اوړېدلے يمه
وايي که بل چاته دي اوکاته نو
ستا کپري کښي به اوبه اوځمه

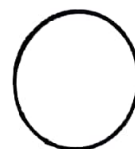
خوښه دي خپله ده خوياد اولره
چي جواگرو سره مينه کوه
نو خپل عزت به هم په داو لگوي

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځي
او ځان له برمه غورځولے دے ما

۱۶۲

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مارخپه ده شېرینې زما
لڼه په خیال گرځه سرتوره نه شي

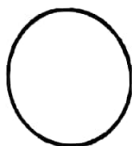
اووايي گرانه! پښتانه پغلده يم
يو د ناموس سودا مي ماکوه نو
هرڅه به ستاله سره زارکمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره واپوي شپېلي کښې وايي
مور مي ناروغه ده بابا خبروم

۱۶۳

اووايي ژوند دې شوکيدو اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبه خورله مي نو
خدا لگو زما له زړه نه اور پورته شي

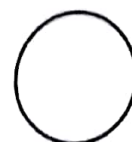
سترگي به خاورې د پښلوکو ورشي
د شپې په هر پارکښې چرکان پاسي او
ځانگو نه پړي وهي بانگونه وايي

بنکلي مي لاسونه کړي ژباکښې وايي
ته چې زما گناه په سر اخلي
دغه نيکي به دې مدام يادوم

۱۶۴

رَب دِي پِه دِي خَبَرَه مَا مُنْدُ نِيَسِي
پِيغاي دُ بِنار داسِي پِيكِه پِيكِه دِي
لَكِه چِي خُوند تَر بِنَه اويو اوږدِي وي

مَنم خَبَرِي زما عادت نَه دے خو
چِي پِنَتِي پَكِنِي لَغَرِي گَرِي
اور دِي دُ صَدَر پِه بازار پورِي شي

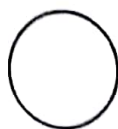
نور به عذاب خَه ناز لِينِي پِه مَوِين
پَكِنِي تور سَرِي چِي سَر توري نَه شي
بِيَا پِه بِنار كِنِي خُوك عَزت نَه كوي

۱۶۵

شَسَن ياي اوسته خَواري بَد دُ مِيَاي
بازان كِه لَدِي چِرَتَه اوورِينِي
نو هَوَا كافي مَو دُ چِم يَغِي شي

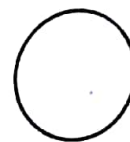

پِنَتِي بِنَجِي خِيَل خاوند تَه اوو پِل
گَدانَه اَكِه مالَه دِي پَتون راورو نو
پِه دوه ميلَه تَوِيك بَد خَان اوولم

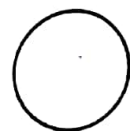

دَر تَه واده بِنِي شَه اوو پِستَه
جَوِي خاوند دِي زَوَرَد اوختَه
تا خو دُ بَوِي نَه بِلَاغُونَتَلَه

بيوه سپڻعلي تجربه ۾ اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نه کوم
خاوره د لوه ډبرانه اخلمه زه

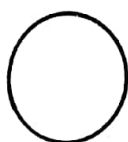

ستا د اوبدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښي په چا ملا مه تړه
مار هم پردي لاس باندې نه وړني څوک

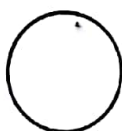

د مېت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ۾ ودرنه جوړ شي
مياندي په سپين سرگډا کافي کوي

وايي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوي چې هرڅه کوي ستاسو خوښه
زه د پردي ډبران ختمه يمه

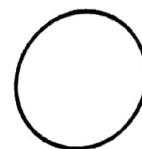

ماتېږي کانه تل په کافي باندې
زه جاري کي چاته وهله نه شم
ورکړي مانه دي ډبران له لتي

زور ۾ په ځان د څو غورځنگ نه کوم
گني په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د گډانو غوټې هم اوخوړي

خدا ٺٽه هيمچا ته ملا مته ته ٻيم
لوڊو او تنڊو ڪه وڙلم نوهم
چرته مڻي لاس چاته نيول نه ڏس

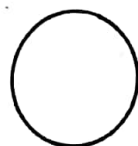

اوس به ڏهان ڪه صفائي ڪومه
ڪهه بلا خراب سر ٻه شومه زه
شهريني تا سره مڻي نه ڪري وو

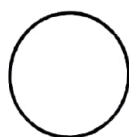

خدا ٻڌو ٻه خونڊ ٻي ڏرونڊ ٻانه شو
ا ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه

شهريني ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ته ڇي ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه

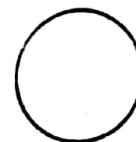

ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه

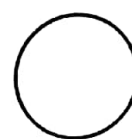

ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه
ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه ڏه

ورسره سېل له د سيند ونو نه خُم
هسې ترې هم زړه صبر و نه شم
او د مهي غوښه بلا گرمه وي

سرتوره مه شي خود ناز مېر مې
داسې طوفان راپورته شوه دې چې
په سينه ورځ خلقونه لار ورکوي

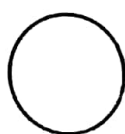

چرت له دغې غمه مې نه شمه
خان باندي ژوند خاورې اړې کړې عبث
په جينکو هېر وځواني رانه شي

چې خه کړې هغه به رېبې مدام
پکېنې نيلا م چرتا ناموسي دې نه شي
پردو پتو کېنې کروندې مه کوه

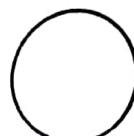

يو څاڅکي وينه راكېنې پاتې نه شوه
توري شپېلې چې كله ما اوليدې
زما د خپو لاسو نه دم اووتله

او خاندي غوږ كېنې راته اووايي پټ
تاته به خان قلقلاخان بكارې خو
خلق په تا پېي ملنډې كوي

اووایی تپولی د قمت لوبې دي
خلق لکيا دي سندره کان لوشي او
زمونږه لنگې مېنې پي نه کوي

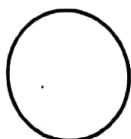

وايي ترڅو پورې به زغم تېم
زه درته کور کېنې لغړې کومه
څې پده کوڅو کېنې لوړغې کوي ته

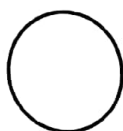

کم عقلي هسې پرېشانه ې ته
د محبت غسونه بوجه خونه وي
سترگې بنو باندې درنېنې کله

منځې کېنې محرومي مو دي خو
کله زمونږه هېرو شيما نه ده
چې د سپرلو پکېنې وږې شندې شي

مينه اوباسي له زړگو نه ويرې
اوس که اوبېان ساتي شېرېنې زما
نو دروازي دي د کور تېرې نه شي

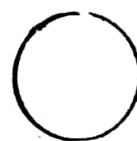

اخريه مرشم که دا حال وي زما
هېڅکې مې يو ساعت له نه اودرېنې
آ پونې مې هېښه يادوي

تت چي دي نه شي د بنيست رنگونه
هان زه د مرگ پختوته نيمه خو
لکه د سوي لاس به تا ساهه

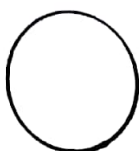

اووايي ټول د اکسين کي دے
هيټکو ته هسي خوشالدي ځله
څوک لېوني نه دي چي تا يادوي

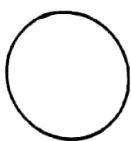

دومره بلا خولي راته وازي شي چي
په ډېره تېره کښي هم هېڅ نه شمه
د کوهي خټه په کوهي اولکي

وار چي خطا نه کړي سينه لويه کړه
څومره خعلي ورته اوغورځېږي
خو پليستينې نه رواني اوبه

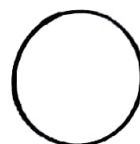

د ژوند له هر ازمنې نه تېسته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويرو

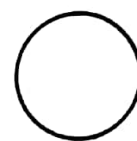

ستا په فرېپ کښي څنگه راشمه زه
زما د ژوند غرموکښي سرپين شواو
ته لا د نوي پشکال مگيدو ئي

دومره سپواشوه په وطن کښې لوبه
اوس څوک روڼۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوسو اوږو ښخوندونه وهي

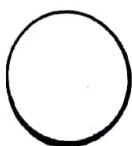

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پرېن ده نور ورته هېڅ غڼه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوې

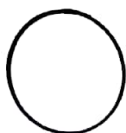

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې خه کنده کنتلې ده جوړ
راته چې خاندې او شپېلۍ غڼوي

زما د زړه درزا بې حايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يم
خو مطلبې په خټه اور لگوي

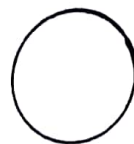

رب دې دروغ کړې خو وېرېنمه زه
زما احساس داسې شکن غوندي شو
جوړ په دې کلي کښې چينې اوچې شوي

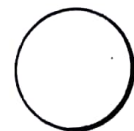

وېل ئې رب دې پکښې خبر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاکی چې څوک اومه اوکوټي

واي له هر چا په ماگران دے ولي
زما چي نه مني نو خه اوکړمه
رب دي ي مړکړي چي ترې خلاصه شه

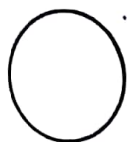

چي مې په زړه باندې تياره راخي نو
سرکړي سرتور لوپته او غورخوي
واي را اورسپنې پيره بابا

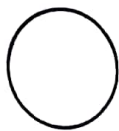

را باندې خوا د خلقو مه بخوه
مونږه چي خپل منځ کښي جگړه کوو
خدائے شته د وېرو پکښي غوا ننگ شي

کومه گناه ده چي ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره خه شوي دي
چي د چينار اوښي له مونږه اوځي

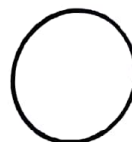

رب دي کانه کړي د شيطان غوږ ونه
نيه په مړه کېږه مې تېر ماسخوتن
په کل ورينو لېچو خوب کړه دے

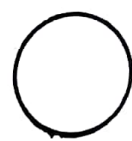

پرېن ده زما په کار کښي کار مه لره
ښځي ما خپل سبي ته پرېن ده گڼي
تا به په درېو کانو طلاقه کړمه

شهريني ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمو نه نه رغېږي
خو چې گزک نه شي پرسوب اونکړي

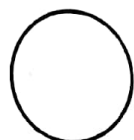

لاس ي تگ شوه د خاوند د خکه
وايي که ماله ي نکي جوړه کړه
خولي ته به چونک غاوري ورواچومه

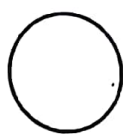

لکه غوتی ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر گوتلي نه دي
خکه دې زمکه باندې خپې نه کلي

خدای شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت خه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

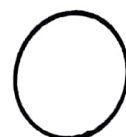
له دې نه لویه خوشحالي به خه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اورې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

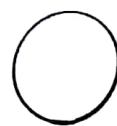
میاندي دې لارې د پچوڅاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووالی
آ به کچه سپښن اودرېږي کله

۱۸۲

زۀ تقانې د محبت پېژنم
شېرينې څنگ کېنې مې وېرېنې څله
پاخه رنگونه په اوبو کېنې نه مې

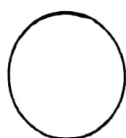
اووانې دومه نادیدکه نه یم
خو اوبې سترگې زمانه چې وینم
د سرو چاره په لړمانه منډمه

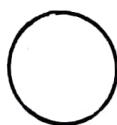
جوړې دستور نوې کوي وختونه
ماخو مېرې هم ازارکې نه دے
د کلي خلق مې په خه قتلوي

۱۸۳

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخو باندې زړه نه سوزي؟

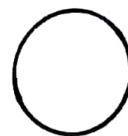
دېر په بې حایه وخت دې اورېلم
داسې لک کل شومه شېرینې زما
که چې بانگ نه څوک بانگي او شېرې

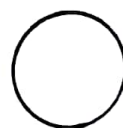
ته به له لوبې نه مړ شونۀ وے
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کېنې چي راوړي وو

۱۸۴

خدا ئے شتہ ژبا د زړه د دېد نامه ده
چرتا مې حق د چا لوتلے نه وي
زما په سترگو کښې د چا اوښکې دي

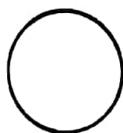
سأه ترې وېستلے شم په دوو گوټو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دي اوخوړ
خوک به پلټ دنړۍ ته اوس کاني اولي

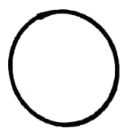
نور د قريب دامونه ما غوروي
زما نظر دهوکه کېدلے نه شي
زه خه دوو مېښو کټه خو نه يم

۱۸۵

زما ددې وهم علاج به خه وي
خو چې کلونه په خندا اووینم
وايم که ناوي د وطن کونړه شوه

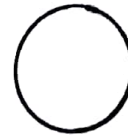

د خدا ئے قدرت د خه به وایم نه
هغوي په ما کوي دېکې د قتل
خوک چې پچان حان نه شړلے نه شي

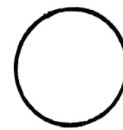

د بي حسی هېرو خه حد نشته دے
زه چې سرکند کړمه د زړه زخونه
کلونه مراوي شي په شين بوتي کښې

خدا ئے شتہ پہ زہرہ کنبی می ہنچ غلا نشنو
دچم فضا دومرہ خرابیہ دہ چي
خان راتہ ہسی گنہگار بنکارہ شی

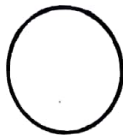

تپوس کوم دی کنبی گناہ چاتہ دہ
ما مشران د کلي ورنی پہ دی
چی زہ د ہر چا سرہ مینہ کوم

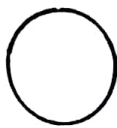

نور زہ انصاف دچانہ نہ غواہ
کہ وس می اور سپد شہرینی زما
واہہ کنبی خولی بہ پہ سوک سموم

شوک د تخلیق لہ دردہ خہ دی خب
گہوتی چي نیسم حادثہ د ژوند
د خونہ رنخور تری فحاشی جوہہ کری

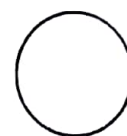

اووایہ باقی پہ تاوان کنبی دی شوک
ستاسو چرکان ہم پہ خولہ نہ نہ لگی
او مونہ لہ ساگو سرہ گہوتی اوخورو

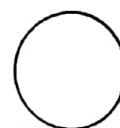

زہر خوارہ دی پہ فضا کنبی د چم
ما د مارغانو ژبی ہم زدہ کری خو
د بیدامنی علاج می ہنچ اوتہ شو

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنگسارې نه شي
پرېږده د کاهنو تجارت مه کوه

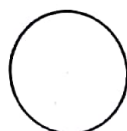

دېرې ېې خونده جينکې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي د ياته روم وروته

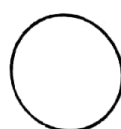

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له ويرې
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هرڅه نه باور پورته شي
که دې د ښار په هسپتال کېنې شپه شوه

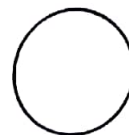

منه ستاسو مرتبه لويه ده
خو گوري پام چې غلطي اونه کړي
مونږه څه هم اوبو راوړلي نه يو

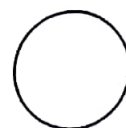

رڼا خو نه وړني فکرونه دچا
خدا پکښه ذهن ې تياره راوړي
دا بېخ وتلي د بجلي بلونه

يو بسوئي په ډک بازار کښې وېدل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه يې خونده وسيلې لټوي

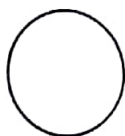

زهه يې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړې دکلونو په سر
دا هواکافي چې وږې خوروي

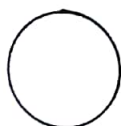

منم فضا يې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړد چې
هوا په خه وېشي وږې دکلو

معبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانگ چاپلې کړې نه دي

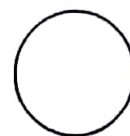
شېرینه وايي که سيلو راغله نو
خدائې شته چې پر مخي را اوغورخېږي
زمونږ دکور تيه وېنو اوخوږه

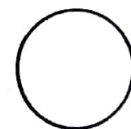
په يو نظر چې به يې زه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ يې د وجود اونه شي

۱۹۲

پرېنډه داستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لگوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وي

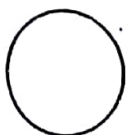
د بد نمېبو په دې وران کلي کېږي
مارغان چې جاني جوړوي شېریني
د طوفانونو علای بنکاره شي

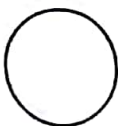
هېڅ پلېنې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکي ته اورسېدم
داله ارمان راغې د خپلې زمکې

۱۹۳

بي له خه وچې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کېږي
سرتوري پېغلې ماتمونه کوي

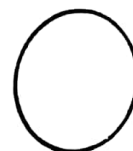
دېرې شلېدلې د رقيب سترگې دي
چې آينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

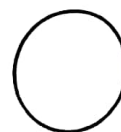
وينه مو جام نه شي واورينه شپه ده
منم شېرینې دېره گرانه ده خو
کټوي پخه کړه د زېتون تېلو کېږي

۱۹۴

بي وسه شوى يم بي ننگه نه يم
په بد حالۍ باندې مې مې تېروځ
غونډه كه اوسوزي پټې نه بنډوي

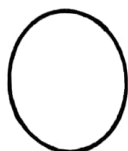
داسې ناراسته كړو د ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاره شي سخت اوړي كښې
خان ته بېوزي هم وهلې نه شو

دچا ناموس پكښې جوړ لوټ كړلو چا
چې قافلې پكښې د رنگ مېشته وې
هله دكانو بارانونه كښې

۱۹۵

زه تقاضې د مينې بنډ پېژنم
ولي زما هم خه غوښتنې شته دې
خه خه د لوبو گودا كې خونه يم

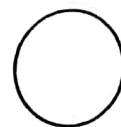

منم چې هېڅ ترېنه سازېږي نه خو
دچا دېر سپوري هم نه وركوي
له تعبېرونو نه خوبونه بنډوي

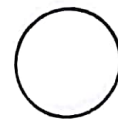

دا تقدس مې له گناه ویروي
راټه چې جخته شي گلرنگې له تا
د گوتې بده بخته جوړه شي

پکني هېڅ لارې د منزل نشته ده
ترې گهر چاپېر دي د صحرا ريښه
افسان په وړانې جزيرې کښې اوسي

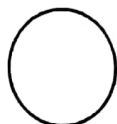

چې ئې زما گرمه گوري اوليده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ويرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلي

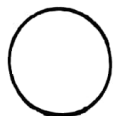

غلې که ناست يم خو څو ټکې پر مه زه
ما خاموشي کاږه کولې نه شي
غرونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زه قدغونډه په چا نه بدمه خو
ينه ته به بښه بد ته به بد وايمه
حجره حیات کښې خلق فرق کوي

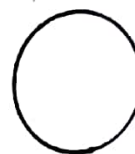

پرېن ده د نېغې بد دي مه وايه اوس
که دي د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

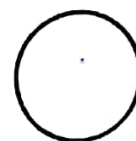

ورته چې وایم بښاسته جينې ده
شېرينه وايي دي کښې شک نشته ده
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

شپې چې اوس شاري د سپوږمې پلوشې
ماپه ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنايت د موسيقي موجونه

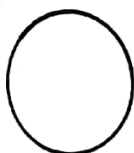

ټکور ټکور به ي زخونه نه وي
چې ي په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرې خوره شي

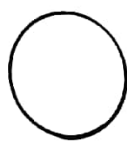

اومنه بد هسې د شپې مه وايه
نمر لا ورمبې خړيکې وهلې نه وي
چې لارکني لوت شي د وېر موقافې

وږمه وږمه شي په هوا کني ورکه
او پانې پانې شي په لارکني خوره
غوټې چې کله شوه پکني پاتې خشي

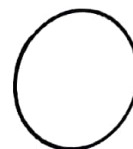

رب به ي روغ کړي که ناروغه يم
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

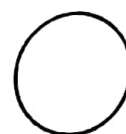

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندي حال وایم
نو په سيند ونوکني اوبه اوچې شي

په زړه چاودون پورې مې ځاندي څله
چې لوبه تنده شوه سپوا کلي کښې
د ښار په بڼک باندې ډاکه پرېوتله

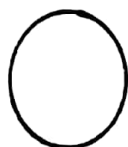

زه به دې زهرو باندې نه وړم
مخ به له مانه اړولې و تا
نو ما به ساه هم اخستې نه وه

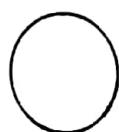

وايي شكونه په تا نه كوم خو
داسې بې وخته چې له كوره اوځي
زه دې د زړه له زوره خلاصه كېمه

شپږينه وايي له نظره به شي
هله قدم ږده له درشله بهر
چې سپلني درته لوكي كېمه زه

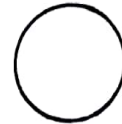
ما به له دې بلا نه څوك خلاصوي
ته چې په نيمه شپه كسې پرانيږي
پېريان راپاسي په ما كټ واړوي

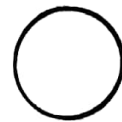
چې هلو ځلو يې هېڅ خوند اونكړي
كونډې وېدل هرڅه په شپږ اوگله
خو رب دې اوس زما خوند اوښخني

۲۰۲

شهرينې ستاگياي په سر سترگو خو
که دې زما دابده ورځ اوښده
درنه به اوښتي د شپې خوبونه

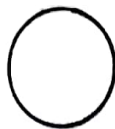
خاغا زهه به خرابېږي زما
لاخو مې سترگې هم ورغلي نه وي
تا د کچه خوبه راپاسولم

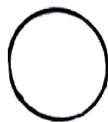
بهر چې نه کړې له درشل نه قدم
چې د دودې د پلار له کوره اوځي
پوښه د ښې جنازه پورته شوه

۲۰۳

د ژوند رفتار لا اوږد شې څوک
داسې په وړاندې زمانه لاره شې
چې آينه دانه وانه لاره شې

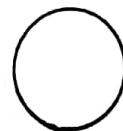
له خپل عادتو اوږدې نه شې خو
اوواځي داخل راته غږ مه کوه
بيا به قسم دې داسې کار نه کوم

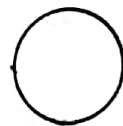
پخه توبه که دې ويستلې ده هم
په پټو سترگو پرې باور مه کوه
پرې که اوسوږي خو ول وي پکښې

۲۰۴

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهبانۍ تختې ته ما خپلې
اووايه ستا خوله کېنې د چا ژبه ده

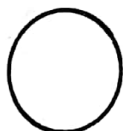
خدایه شته چې کانه جوړپه کور شو زما
مېرمنه داسې لکه کله شوه چې
لکيا ده توت ته بیکيانه وايي

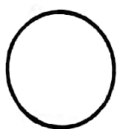
ستا سر ته زه خو يادېدې کلي کېنې
نن دې د چا سترگې ليدلې دي چې
د پوکنې نه دې هوا وځي ده

۲۰۵

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوي
ياد کړه چې ځان به مې له ټوټې وژه
نو تا به کړيکه کړې چې غرقه شومه

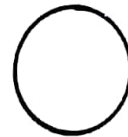

مردار خواړه وي د ذلت سره مخ
رب نه د باز غونډې فطرت او غواړه
پېښه ده د بل په نېرۍ شخوند مې وه

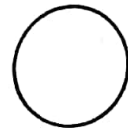

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نه شوه

خدا ٿڌو ڇي ساهه لاله تياره ڏوبوي
شبع له دي غم وڙهي ده ما
د پنگانو خون راپوري نه شي

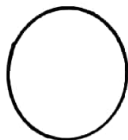

د خيل ماشوم خيال به هي نه ساتلو
ڇي رب ترې واخست نو اوس هغه بنه
هان سره غيڙ ڪئي ڪوڙا ڪي ڪرڻوي

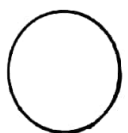

بي شڪه هان بنيائي شريفه وينه
دا درته نه وائيم ڇي بددي اوڙ
خو د يو لاس ڪوئي هم فرق نري

وار مي خطا وي ڇي قيامت رانه شي
خو ڇي چا پهره اڌانونه واورم
زهره مي قرار شي په سجده پرڻم

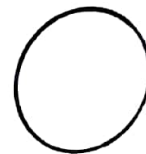

زه عجا هديم د اسلام اومت
ڊپر ڪنهن ڪاريم خو ڪه وخت راڻي نو
زما د توري زور به هم اوويني

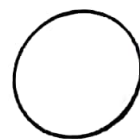

سائينس د ڪنهن تضادونو ڪنهي ورڪ
ڪه مرحله د اختلاف راڻي نو
په پتو ستر ڪوبه قرآن پسي هم

کافي رے دومره اطمینان مائره
چي مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

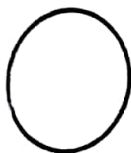

ما کښي هم کښي خرابي دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خوږب دي نه کوته اوس پام کړي زما

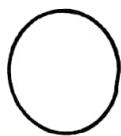

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورۍ يم بي وسه یمه
رب ته زاري کوم چي ما اوبغښي

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په خه طبعي اوکوم
زه لا اله الا الله وایمه

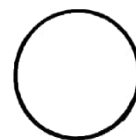

نن راته جېل کښي یوقېدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلي لارې خولې ته نه راځي بیا

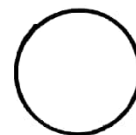

تا چي ډالۍ کړې راوړس د ميني
د هغې پلار په رنگي حال شو زما
چي ناوې نور ورته په کورناسته وي

بڻ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په گوره باندې مري دښمنان
خپله ي زهرو باندې اووژنه

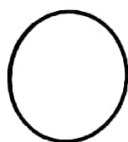

زه د انسان بي حرمتي نه کوم
خو چې وينا د پېغمبر رد کوي
نو کوڅه د ب سپي ترېنه بنده کومه

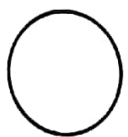

د سياسي رهنا ژوند خاورې شه
د امرسي خوندې په خوله کېنې وي لا
يو زوراور يې نېټې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د گناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه از مري يوه پېچرې کېنې اوسي

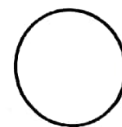

موشکافي دي ي په شپې اوکلي
چې شريعت سره په لاره نه ځي
بيضي زه داسې تصوف نه منم

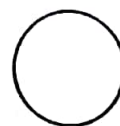

څنگه وي نوره د ايمان کزوري
رانه چې اوس د جېمي مونږ شي قضا
زړه کېنې زړه هم ملاسته نه شم

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
کښې مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نه کوم

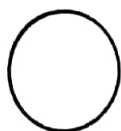

کښې ښاړتونه يې په سترگو کښې وي
خو بې دسې يې راځي داسې کړي
که د ناوې مخ په اور اوسوزي

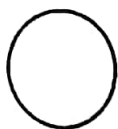

بې حايه ضد دې داسې رڼ مرېز کړم
که بېد بخته پښته پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بگړي ماتوي

هېڅ ترې نه طبع د انصاف مه کوه
چې عقیده يې جوړه شوې وي دا
جنگ کښې روا شي ناروا کاروند

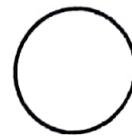

زه پخپل کور باندې تېر اوښه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ښه
خو روزانه راته څه رې بدوي

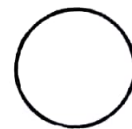

وېل يې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابړې شوې په ما
تا جوړ مې پسي شولې څکلي دي

مأه وايه، نه پته پته نسر په گوته
راسره داسې گوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترگو هڅه نه وينم

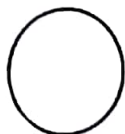

د تکلف محتاجه نه ده، مينه
وس چې دې نه رسي زما لېونۍ
تاوده ستونه راته ځله کوي

که ې په کور کېنې هېڅ درک نه لکي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بيا
ورله خپل ځان حلالوې شمه

بلا خوندونه به پکېنې وي منم
خودا د مينې سپکاوې گڼمه
تنده د کله په پرځه نه ماتوم

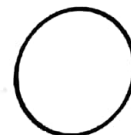

اوني په دغه غم کېنې ځان اوخوړه
زما پخې مېوې به دې موسم کېنې
د چا سپرو جولو ته ځان غورځوي

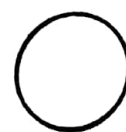

خپله لمنه په ځان مه اړوه
دا ته چې بل بربنډوې اوسنه
ستا به له سره هم پټکې پرېوځي

اووايه بناده ورځ به خه اوويني
چي دوه پسي دا پستانه اوکوي
توله شپه چي ککړوي حجره کني

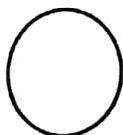

زار د بناريانو له نرمي نه شمه
بنځي ي دوسره په سر اوختلي
اوس ترې پټي له لوبښه هم نه موي

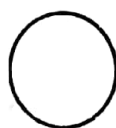

لکه شيشه ي زړه زړه ذره ذره شي
د شپي چي پاسي د رڼا قاتلان
په کانونو اولي د کوڅو بليونه

دا بي نيازي د محبت اووينه
وايي د لوبښي نه دې مړه شمه خو
رانه به بنار ته مزدوري له نه شي

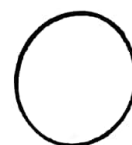
د نرخه مه اوځه د کلي اوځه
ستا مجبوري بي خايه نه دي منم
خو څوک په چم مالت کني غلانه کوي

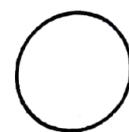
پي چي د تي ماشوم له نه ورکوي
ته ځان ته مور په خه خبره وايي
سپي هم چچو له خپل شوده ورکوي

۲۱۸

د سائنس دا معجزه هم اوویني
مياندوته داسي ستنې اوگوي
چې په بچو ورله زيږه راولي

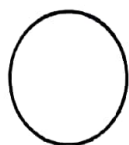
چې ئې په ټي وي اشتهار اوکتډ
وېل ئې دا په بڼو مېر ظلم دے
دوو نه سپوا بچي راوړلے نه شم

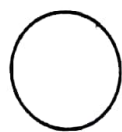
دخدائے کارونو کښې څوک څه اوواي
زما نظر چې په لټون و د چا
اوس مې په سترگو باندې بڼه نه کي

۲۱۹

هسي بي حايه خوشحال بې په څه
ما چې ترياقي د محبت څکله دے
د ماد په زهرو باندې نه مرمه زه

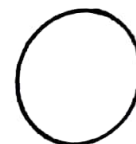
کور رانه ورک دے او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم سارډ دي
دا بي حسي مې چرتکه کاڼه نه کړي

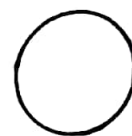
سترگي په دې کښې څه مړې شي دچا
چې سپر اوږه ځان له پيدا کړمه زه
نو د کارغانو سپل راټول شي په ما

۲۲۰

دُ چا په نه غوښتلو هېڅ اونه شو
دُ دوو په تېر کښې ئې نش اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

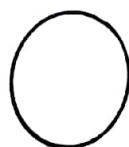
دُ احمقانو خه لکي خونه وي
وايي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوږ نه کوي

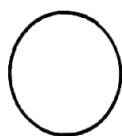
چرته دُ يو لاسه خټلې دے پېر
تا چې په خپو نکرينې پورې کړې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

۲۲۱

سر ترې قلم کړه ورته گوري خله
له دې نه لويه بې ننگي نشته دے
پلار چې را پاسي خپله لور خرڅوي

دُ پښتو شمله به نه تپتوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته دُ بېگم نه مشوره اخلي

رښتيا وينا به په هر حال کښې کوم
سترگه زما دُ هېڅ نه هم نه رږي
په ما توتان خله ځنډې شپړينې

۶۲۲

وہن مبارک درتہ دُ لوکے وادو شدہ
خوستا د سپین سر نہ قربان شم ابی
بسی نہ میانندو نہ ہی شوکوی

هر خدای و خو تا بام چون نہ کوو
راتہ پہ شا جا تو پو لے ہی جور
داسی ہی خولی پوری دی ہے اوترو

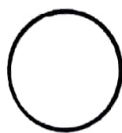
در سر دا خبرہ نہ منہ
کہ زہ دے تور دے نہ دنیا زاهدہ
نو بیا د کور سفیدی خلاء کوی

۶۲۳

شوگ د فطرت لاری نیولے نہ شی
زغم ہی سدوا شی تاتہ بندہ پتہ دہ
گردانی شہلا، آتش نشان شی غروندہ

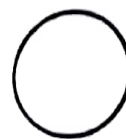

نن ہی می شونہی درتہ اوچیلای
وہل ہی خیل علاج پہ وخت وی پکار
ستا پہ مانغو کبی جور چینی شوک دے

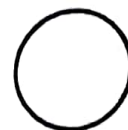

شوگ تر بنہ سمہ ورخ دیدے نہ شی
راغبہ ہی اوہکو پہ رخسار خوارہ کرہ
بنکاری ہی بیا جاتہ اوبہ خرویی

دُش دا دِوے احسان به خُوک هېر وې
لا جينکو دُ شو کالو نه وې
دُ پښتوب غورخک ي ملا ماته کړې

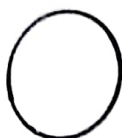

چاله هم نه ورکوي خاے په زړه کښې
په صفایې باندې ي مه تېروخه
هېر و خپل مخ د اړينې نشته دے

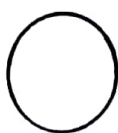

سرکه مې غواړې نو په خود کښې اوسه
که سيادې دې په خان راوستلې
سر به هرڅه تاه ورپه خولې کېږه زه

زه حادثو را ژوند دې کړې يسه
رانه چې لاس د مينې را ښکلو تا
د سيند چپو راله پناه را کړه

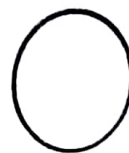

ته خپله لور خور قېمېنه گڼه
خو ماڅه داسې اورېدلې دې چې
خپله برجو له پردې باټه ښه وي

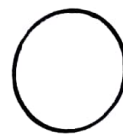

د ژوند په هر پړاو تنور ليه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته ورپې غرغډه اونکړې

راته ئې مە وىستە خېرى پرېدوۋە
يېتىم كە ۋېرھەم خدائى خوشمالە كېرە
خو د ژېرا عادت تېرى اوسنە وتو

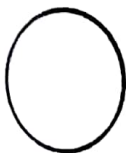

چاتە د سېي سېي نظر نە كوي
ھېي ئې ھاىە پرې ھان مە سېكۋە
كانە ھەنە دروند وي چي پروت وي پەخا

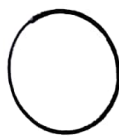

د حقيقت زھەر گوتاي دي ما
زە خو د خوب دنيا كېنې نە اوسمە
پېغلە پە شە غېرە كېنې زوئە راکوي

ويني ئې اوڭكېي زما د وجود
ما ۋاگېرانو باندې مە گېرھوي
رې دې د خوي لارې داروگېي زما

زە بدگمانە ستاپە مينە نە يم
خو څنگە زدە كېم د راگونو ژبە
مزدور غريب د لوږې غوږ نە وينې

شېرىنې دا يو اعتراف يە كوي
درد د خندا پرده كېنې مە پېتوۋە
خلق د مات دوبيي اواز پېشني

دُ شاعر چاپ کتابونه

۱. دُ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲. هم ائينون کي قيدي، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳. سترگو کښي خوب د چکو دريايي نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
- پروې ايوارډ يافته چاپ کريم بخش ايوارډ ۱۹۹۶ء
۴. راته غوږونو کښي بنگرې شرنکوي
د پښتو هايکو مجموعه (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵. گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶. کاني د کمل په لاس کښي خوندي نه کوي
د پښتو هايکو مجموعه (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱. وايه زما د خوب تعبير به خد وي
پښتو شعري مجموعه
۲. رضا همداني شخصيت اور شاعري، ايم. فل مقال
۳. بيبا کڼي اظهار، د اردو تقريرونو مجموعه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library